

Tisdagen den 18 december

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Om arbetsmark-
nadsproblemen i
Lidköping, m. m.***§ 1 Om arbetsmarknadsproblemen i Lidköping, m. m. forts.**

Fortsattes överläggningen om interpellation 1979/80:71 och fråga 166.

JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag sade i mitt tidigare anförande att jag tyckte att industriministern gav en alltför glättad bild av arbetsmarknadsläget i Skaraborgs län. Då utgick jag naturligtvis ifrån att industriministern var informerad om läget i länet, och det tror jag väl fortfarande att han är. Men när han sedan säger att han räknar med att problemen för dem som nu kastas ut i arbetslöshet kan lösas på den lokala arbetsmarknaden i Lidköping, vill jag påstå att industriministern talar med stor okunskap om det aktuella arbetsmarknadsläget i Lidköping och de framtidsutsikter man i dag kan skönja.

Lidköping har ett svårt arbetsmarknadsläge i dag. Huvudparten av de ca 80 tjänstemän från LMV som nu kommer att avskedas har merkantil utbildning. Industriministern har i sitt svar erkänt att det kan bli svårt för dem att få arbete på nära håll. Ja, herr Åsling, det återstår för dem, om de skall hålla sig inom Skaraborgs län, blott och bart arbetslöshet.

Jag talade tidigare om att det är ett slöseri med samhällets resurser att yrkeskunnig arbetskraft skall spolieras på detta sätt. Jag vill påstå att det naturligtvis också är ett stort samhällsslöseri att man nu kastar ut människor i arbetslöshet. Det är samhället som får stå för dessa kostnader, och jag tycker att herr Åsling skulle ha kommit med någonting konstruktivt för dessa människor i stället. Under alla förhållanden blir det ju samhället som får betala.

Nu säger industriministern å andra sidan, vilket är litet motsägelsefullt, att de yngre kollektivanställda kan få arbete på annat håll i länet, och han nämner bl. a. Volvo. Ja, det är riktigt, herr Åsling. De 40 som återstår av de 80, av vilka alltså hälften var över 60 år, är yrkesutbildad yngre arbetskraft. För dem återstår sannolikt att resa eller flytta till jobb över hela länet.

Då är det intressant att notera en sak, som framgår om man tittar i det planeringsunderlag länsstyrelsen har lämnat ut till oss som är ledamöter av länsstyrelsen från den 1 januari och som kommer att behandlas av länsstyrelsen i början av månaden. Där understryker man just att Skövde inte kan betraktas ingå ens i den regionala arbetsmarknaden för Lidköping, det är alldeles för långt pendlingsavstånd. Jag skall naturligtvis med intresse ta del

Tisdagen den
18 december 1979

*Om arbetsmark-
nadsproblemen i
Lidköping, m. m.*

av hur herr Åslings partibröder i länsstyrelsen kommer att ställa sig till detta när frågan skall behandlas om några veckor.

Några ytterligare svar på mina frågor fick inte jag heller. Herr Åsling vidhåller sin uppfattning – han överlåter alltså till regionala och lokala samhällsorgan och till de ansvariga i företagens slutna styrelserum att ta ansvar för sysselsättningen i Lidköping. Vi fick höra samma tankegångar i går i interpellationsdebatten om skogsindustrin. Inte ett kritiskt ord om SKF:s sätt att sköta det här.

Jag har liksom C.-H. Hermansson besökt företaget och gjort samma erfarenheter, dvs. imponerats av den yrkeskunskap som finns där. Hade Nils Åsling bemödat sig om att göra samma sak, så hade han fått höra från de anställda att SKF inte fullföljt sitt löfte att satsa på Lidköping som ett sliptekniskt centrum. De anställda är bl. a. kritiska till att Lidköpingsenheten fått bära en stor del av forsknings- och utvecklingskostnaderna, och det har förvisso icke heller saknats projekt för företaget.

Nils Åsling säger att man måste utnyttja SKF:s och också utvecklingsfondens resurser och nyttiggöra dem i det här sammanhanget. Som jag sade tidigare: Allt som kan göras är bra, men det är ju små resurser det rör sig om. När det gäller utvecklingsfonden och dess möjligheter vill jag väl påstå rent allmänt att vi heller inte har sett så mycket av konkreta resultat ännu. Sedan vi nu fått landshövdingen som ordförande ser vi naturligtvis ljusare på möjligheten att någonting skall hända i länet.

INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Det är viktigt att framtidsbedömningen för LMV inte belastas av tidigare förluster utan att det sker en sanering av dessa. Som dotterföretag inom en stor koncern har LMV haft speciella svårigheter. När koncernen ändrar sin planering innebär det ju att man här har fått ett betydande överlager som varit i hög grad besvärande. Det är viktigt att detta nu inte belastar framtidsbedömningen utan att man utgår från de möjligheter företaget har i dag.

Jag vill än en gång betona det ansvar som SKF har för utvecklingen framöver också. SKF har ett stort ansvar för att de åtgärder som kommunen, utvecklingsfonden och SKF:s utvecklingsbolag vidtar för att få fram nya produkter verkligen också ger resultat, att tillverkning kommer till stånd och att den förläggs till Lidköping. Det är ett krav som vi har rätt att ställa på en koncern som SKF. Vad det gäller är ju en möjlighet att bereda så många som möjligt fortsatt verksamhet inom kommunen.

LMV:s verksamhet präglas av ett högt teknologiskt kunnande genom det utvecklingscentrum man där har och en stor yrkesskicklighet. Det är en avancerad verkstadsindustri inom sitt område. Även jag har haft tillfälle att besöka företaget och diskutera med både facket och företagsledningen.

LMV tillverkar framför allt slipmaskiner för rullningslagertillverkningen i SKF:s fabriker världen över, centerlesslipmaskiner och finborrmaskiner för världsmarknaden samt gjutgods, företrädesvis verktygsmaskingods för eget bruk och också för en stor del av svensk verktygsmaskinindustri.

Det här programmet omfattar ett stort antal maskintyper, och varje maskin består av en mängd detaljer. Det är ett ytterst blandat sortiment som här framställs. Noggrannhetskraven är genomgående mycket höga, och sammantaget leder detta till att det mer rör sig om hantverksmässig yrkesskicklighet än om serieproduktion.

LMV är också SKF-koncernens utvecklingscentrum för slipmaskiner och elektroniska kontrollsystem för maskiner och har alltså ansvaret för den sliptekniska vidareutvecklingen. Ett 80-tal tjänstemän arbetar med konstruktioner, utveckling och experiment.

Det är alltså en mycket stor yrkesskicklighet som representeras inom LMV, och det är viktigt att denna även fortsättningsvis kommer att kunna tas till vara inom LMV eller på annat sätt.

Jag noterar att industriministern som svar på min fråga sade att regeringen är beredd att medverka med statliga insatser, om lämpliga projekt aktualiseras. Från kommunens och utvecklingsfondens sida pågår ett intensivt arbete för att få fram lämpliga projekt för att stärka sysselsättningen. Bl. a. håller en särskild etableringskampanj på att genomföras. Det är genom en offensiv näringspolitik som sysselsättningen skall tryggas.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag instämmer med C.-H. Hermansson när han säger att den stora yrkesskicklighet som finns på en arbetsplats som LMV utgör en samhällsekonomisk tillgång som man bör slå vakt om. Självfallet ser jag med oro på att företaget inte ser sig mäktigt att utnyttja denna stora och betydande mänskliga resurs på det sätt som vi skulle önska. Det är därför jag också har betonat att det är angeläget att SKF gör allt vad företaget och koncernen kan för att låta LMV leva vidare i nuvarande omfattning genom att till LMV skaffa alternativ produktion.

Jan Fransson sade att besluten träffas i de slutna styrelserummen och att de inte går att påverka. Jag vill då säga att detta i och för sig är den princip man har i en representativ demokrati. Företagen måste leva sitt eget liv inom de ramar som riksdagen och regeringen har dragit upp. Men jag vill samtidigt erinra om att de anställda har representation i styrelserna, främst därför att man vill se till att verklighetsanknytningen i styrelserummen blir så bra som möjligt.

Ingemar Hallenius noterar min beredvillighet att hjälpa till med att förverkliga projekt som kan komma fram. Jag vill bekräfta detta, och jag väntar med intresse på vad länsmyndigheterna liksom naturligtvis också företaget kan åstadkomma i den vägen. Vi är beredda att med de instrument som vi har till vårt förfogande stödja sådana aktiviteter. Jag noterar att också Jan Fransson hyser tilltro till utvecklingsfondens möjligheter i det här avseendet. Vi väntar med spänning och intresse på den regionala aktiviteten i de här frågorna.

Tisdagen den
18 december 1979

*Om arbetsmark-
nadsproblemen i
Lidköping, m. m.*

JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Herr Åsling säger att de anställda finns med i styrelsen, och det gör de förvisso. Men de anställda har inte på något sätt sanktionerat den här nedläggningen. Det har i vanlig ordning inte räckt med deras protester.

Om man är centerpartist kan man naturligtvis göra som Ingemar Hallenius gör – framföra fromma förhoppningar till partikollegan industriministern om att han skall göra vad han kan. Det är en anmärkningsvärt passiv inställning hos en riksdagsledamot som är från Lidköping. Vi har ju inte fått några andra besked från industriministern än att han inte tänker göra någonting. Kan Ingemar Hallenius tala om vilka andra besked han har med sig hem till Lidköping om någon dag?

Herr Åsling sade tidigare att det jag hade att framföra i mitt första anförande inte innehöll någonting som innebar konkreta förslag. Men herr Åslings egen medicin är, som jag sade tidigare, att det här skall företagen och de lokala organen sköta. Det är ju en doktrin som är herr Åslings egen, men jag vill gärna säga till Nils Åsling att doktrinen om självläkande krafter nog inte går hem i Skaraborgs län. Några mil norr om Lidköping ligger Hällekis. Där ville Cementa lägga ned och lämna samhälle och människor åt sitt öde, men det var på den tid vi hade en politisk ledning i det här landet, en socialdemokratisk regering som verkligen utkrävde ett socialt ansvar av företaget. Exemplet Hällekis framstår i dag som ett skolexempel på hur samhälle, företag och anställda tillsammans såg till att det fanns en alternativ produktion på platsen innan nedläggningen av det gamla företaget verkställdes. Jag tror att industriministern kan vara överens med mig om att SKF har betydligt större förutsättningar med sitt bredare register än Cementa hade på sin tid.

Herr talman! Jag har frågat herr Åsling vilka åtgärder han är beredd att vidta för att rädda sysselsättningen i Lidköping, och jag kan avslutningsvis bara konstatera att industriministern fortfarande är skyldig de anställda på LMV och medborgarna i Lidköpings kommun det svaret.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Redan i sitt svar talade industriministern om åtgärder som hade vidtagits av Lidköpings kommun och den regionala utvecklingsfonden för att skapa ny sysselsättning. Enligt vad jag känner till finns bara ett förslag om sådana åtgärder men ingenting är genomfört. Detta förslag är dessutom av mycket ringa omfattning. Det innebär bara att SKF skulle satsa 100 000 kr. för att 15 av de avskedade arbetarna från LMV skulle kunna starta egna företag. SKF skulle alltså köpa sig fri för denna lilla summa, och det gäller bara ett mycket litet antal av de yrkesarbetare som nu tvingas lämna sina anställningar på LMV.

Huvudfrågan är här naturligtvis att vi måste få till stånd en sådan ordning, att ett stort multinationellt företag som SKF verkligen kan tvingas att ta sitt ansvar för sysselsättningen. Här har man under 50 år dragit fördel av arbetares och tjänstemäns uppoffrande arbete i en stad och i ett företag. När

man sedan tycker att det under några år inte ger tillräckliga profiter. då vidtar man åtgärder som innebär att halva arbetsstyrkan avskedas.

Jag tycker inte att sådant kan accepteras, och jag erinrade i mitt tidigare anförande om att det också här i Sverige behövs en uppförandekod för företagen precis på samma sätt som det finns en sådan på det internationella planet när det gäller de multinationella företagens verksamhet.

Jag vill fråga industriministern om han har funderat på denna fråga. Han borde väl kunna hålla med mig om att vi måste hitta ett instrument som medger att man sätter press på stora företag som SKF, som icke vill kännas vid det ansvar för de sysselsatta som vi alla anser att det är rimligt att utkräva. Om vi inte skulle ha de möjligheterna att tvinga företagen att ta sitt ansvar – det är den primära frågan – då måste samhället gripa in, då måste stat, landsting och kommun gripa in och se till att den yrkesskicklighet som finns hos arbetare och tjänstemän på LMV icke går till spillo utan kan användas för ett konstruktivt samhällsbyggande. I denna ordning tycker jag att vi skall ta frågorna, och där måste vi söka finna lösningen. Vi kan inte bara lämna detta åt de marknadskrafter som den nuvarande regeringen tror skall lösa den svenska krisen, därför att vi vet alla att på den vägen kommer vi bara längre och längre in i en industriell kris för vårt land.

INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Jag vill bara säga till Jan Fransson att min fråga till industriministern gällde om vi kan förvänta oss ett statligt stöd i arbetet med att skapa fler sysselsättningstillfällen inom kommunen, om lämpliga projekt aktualiseras där särskilda insatser erfordras. Jag har också fått ett positivt svar från industriministern, vilket han ytterligare bekräftade i sitt senaste inlägg. Industriministern sade nämligen att man från regeringens sida är beredd att gå in med statliga insatser om vi bara kan få fram lämpliga projekt.

JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag är övertygad om att Ingemar Hallenius är ensam i den här kammaren om att ha den uppfattningen att industriministern här skulle ha lämnat några positiva besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
18 december 1979

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

dels de den 22 november anmälda interpellationerna
1979/80:77 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) och
1979/80:78 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk),

dels de den 5 resp. 6 december anmälda frågorna
1979/80:200 av *Kjell-Olof Feldt* (s) och
1979/80:203 av *Ingemar Konradsson* (s)

och anförde:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har frågat mig dels om jag anser att en neddragning med 400 arbetstillfällen i Oxelösund är oacceptabel för de anställda och för orten, dels vilka åtgärder jag ämnar föreslå för att rädda jobben i Oxelösund.

Lars-Ove Hagberg har frågat mig

– om jag avser att ingripa för att halvstatliga SSAB inte ytterligare skall försvaga svensk handelsstålsindustri,

– om SSAB-ledningens planerade åtgärder är förenade med det sociala ansvar som rimligen bör åvila företag som har statligt ägande och där skattebetalarna har satsat betydande belopp,

– om jag avser att utkräva ekonomiskt ansvar för SSAB:s framtid när det gäller de privata intressena inom SSAB samt

– om jag avser att ta initiativ till en förnyelse av svensk handelsstålspolitik från samhällsekonomiska utgångspunkter, satsning på integrerade stålverk och förädling samt företa nödvändiga omförhandlingar mellan staten och privatkapitalet i SSAB.

Kjell-Olof Feldt har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förhindra att SSAB går ifrån den av riksdagen fastställda strukturplanen.

Ingemar Konradsson har frågat mig om jag är beredd att försäkra att frågan om den framtida verksamheten vid mineralprocesslaboratoriet i Stråssa ges en lösning som tillgodoser hela den mellansvenska gruv- och stålhanterings intressen.

Jag besvarar interpellationerna och frågorna i ett sammanhang.

Den av riksdagen antagna målsättningen (prop. 1977/78:87, NU 1977/78:45, rskr 1977/78:200) för SSAB är att bolaget efter rekonstruktionsperioden 1978–1982 skall bli ett i företagsekonomisk mening lönsamt företag. Enligt konsortialavtalet som reglerar samarbetet mellan ägarna av SSAB, nämligen Statsföretag AB, Gränges AB och Stora Kopparbergs Bergslags AB, skall verksamheten i bolaget bedrivas efter affärsmässiga och företagsekonomiska principer. Om detta ej sker har de privata ägarna rätt att få sina aktier inlösta.

För att uppnå den av riksdagen antagna målsättningen har SSAB:s styrelse i maj 1978 enhälligt fastställt en strukturplan för bolaget som omfattar tiden 1978–1987. Strukturplanen anger den långsiktiga strategiska inriktningen för bolaget med avseende på marknader, produkter och anläggningar. När det gäller marknader anges i planen att Norden skall vara hemmamarknad för konventionella produkter medan specialprodukter även kan exporteras utanför Norden. Vidare framhålls i planen att det är SSAB:s målsättning att kunna erbjuda ett komplett sortiment av handelsstål. Detta behöver dock ej innebära att hela sortimentet tillverkas inom bolaget. I planen betonas också att en koncentration av tillverkningen skall ske för att uppnå samordningsfördelar, stordrift och högt kapacitetsutnyttjande. Strukturplanen anger att vissa åtgärder måste genomföras för att SSAB skall bli lönsamt. Dessa åtgärder är inte tidsbestämda i planen.

Strukturplanen leder till betydande personalminskningar inom bolaget. Beräkningarna visar att ca 3 500 arbetstillfällen kommer att försvinna i början av perioden medan 2 000 nya arbetstillfällen beräknas komma till i slutet av perioden. För att överbrygga sysselsättningsbortfallet till följd av strukturplanen har riksdagen anslagit 255 milj. kr. som rekonstruktionslån och 850 milj. kr. som strukturlån (prop. 1978/79:126, NU 1978/79:43, rskr 1978/79:369). Dessa medel är avsedda att användas för att åstadkomma tidsförskjutningar inom strukturplanen, som innebär att vissa investeringar tidigareläggs och vissa nedläggningar sker senare än vad som annars skulle vara fallet. Genom dessa beslut har riksdagen visat att den ställer sig bakom tankegångarna i strukturplanen.

Sedan strukturplanen antogs av SSAB:s styrelse har vissa händelser i bolagets omvärld inträffat som enligt bolagsledningen gör det nödvändigt att fullfölja strukturplanen snabbare än vad som då antogs. Konjunkturen väntas bli försämrad nästa år, vilket enligt SSAB kommer att leda till en minskad stålkonsumtion. Denna utveckling har redan blivit märkbar inom bolaget. Resultatutfallet andra halvåret 1979 har blivit betydligt sämre än resultatutfallet första halvåret.

För SSAB, liksom för andra stålföretag, gäller att priserna på stålprodukter är internationellt bestämda. Detta innebär att bolagets lönsamhet är beroende av att kostnaderna hålls nere. SSAB:s kostnadsstruktur kan delas in i komponenterna insatspriser och tillverknings effektivitet. När det gäller kostnader för malm, energi och arbetskraft ligger SSAB väl till internationellt sett. Tillverknings effektiviteten är beroende av anläggningarnas tekniska standard och deras utnyttjande. Standarden på SSAB:s anläggningar uppvisar stora brister i dag, men dessa kan avhjälpas genom de omfattande strukturinvesteringar som bolaget har beslutat om. Kostnaden för anläggningarnas utnyttjande beror på faktorer som stordriftsfördelar, kapacitetsutnyttjande och personalkostnaderna i förhållande till produktionen.

För att ett stålföretag skall vara lönsamt brukar anges att dess personalkostnader i förhållande till omsättningen inte skall överstiga 30 %. För SSAB:s del uppgår denna siffra till över 40 %. Mot denna bakgrund har styrelsen för SSAB ställt sig bakom ett åtgärdsprogram som företagsledning-

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

en presenterade vid styrelsens sammanträde den 11 december 1979.

Innebörden av åtgärdsprogrammet är att den av bolaget fastställda strukturplanen kommer att fullföljas. Strukturomvandlingen enligt den antagna planen kommer dock att genomföras snabbare än vad som tidigare förutsetts. Vidare kommer SSAB:s resurser att koncentreras till de två viktigaste områdena, metallurgi samt band- och tunnplåt. Under åren 1978–1983 kommer investeringar uppgående till nära 2 miljarder att göras inom båda dessa områden. Eftersom handelsstål är en standardprodukt fyller distributionen en betydelsefull roll i konkurrenshänseende. Av denna anledning har SSAB upptagit förhandlingar med förvaltningsaktiebolaget Ratos om att förvärva grossistföretaget Tibnor. Dessa åtgärder innebär att SSAB och därmed svensk handelsstålsindustri kommer att stärka sin konkurrensförmåga.

Samhället har satsat betydande belopp i SSAB för att bolaget skall bli lönsamt. De åtgärder som SSAB nu avser att genomföra är ett led i denna process. MBL-förhandlingar kommer att inledas inom kort om hur åtgärdsprogrammet skall genomföras. Enligt min uppfattning är det endast i lönsamma företag, oberoende av ägartillhörighet, som verklig trygghet för de anställda kan uppnås.

Bildandet av SSAB bygger på ett antal affärsmässiga avtal som reglerar de tre parternas inbördes insatser. Affärsuppgörelsen innebar bl. a. att de privata parternas aktievärden vid inlösen, som kan ske tidigast år 1983, skall reduceras med på resp. aktiepost belöpande andel av rekonstruktionslånet, dvs. de privata parterna får på detta sätt bära SSAB:s förluster under åren för omstruktureringen. Dessutom har den avtalade bolagsbildningen godkänts av riksdagen.

Det föreligger ett långsiktigt avtal mellan de tre ägarna av SSAB om hur företaget skall bedrivas, och jag finner ingen anledning att för statens räkning ta upp förhandlingar med parterna om en ändring av ingångna avtal.

Inom SSAB prövas möjligheten att överföra mineralprocesslaboratoriet i Stråssa till annan huvudman. Bakgrunden till detta är att verksamheten vid mineralprocesslaboratoriet endast till en mindre del betjänar SSAB:s verksamhet.

Jag är medveten om att strukturförändringarna inom SSAB kommer att medföra bortfall av sysselsättningstillfällen på olika orter. Självfallet skall regeringen ta sitt ansvar för de människor som drabbas och genom kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser så långt möjligt underlätta situationen för dem.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Den som lyssnat på gårdagens och dagens debatt skulle kunna sammanfatta kapitalismens problem och den borgerliga politiken på det sättet att problemen är desamma i flera branscher över hela landet och att också svaren från industriministern är i stort sett desamma. Den nedgångsskriv som vi nu är inne i måste snart avbrytas genom en ny industripolitik.

I interpellationen ställer jag ett par frågor utifrån en debatt som industriministern och jag hade tidigare i höst, där vi diskuterade bruksorternas framtid och vad som händer med orten om det bärande företaget lägger ned sin verksamhet eller allvarligt minskar antalet anställda.

I det svaret sade industriministern att såväl företag som samhälle måste medverka till att sysselsättningsförändringar inte medför oacceptabla konsekvenser för de anställda och de orter som berörs.

Nu står vi där med ett mycket konkret exempel på en sådan minskning av antalet anställda på en ort som till bortåt 80 % är beroende av ett enda företag: SSAB Oxelösund.

Nu skall vi alltså få besked om vad löften om samhälleligt ansvar är värda.

Vi skulle i det här svaret från industriministern få besked om huruvida han ansåg det oacceptabelt att de 400 arbetstillfällena – eller om det möjligen är flera; det har kommit fram nya uppgifter – beräknas försvinna i Oxelösund och vad han i så fall tänker göra för att rädda jobben eller skapa ersättningsarbeten till orten.

Att det är nödvändigt med insatser från regeringen står helt klart om man ser till hur läget är i Oxelösund och i Sörmland i övrigt. Jag skall helt kort beskriva vilka möjligheter till arbete som bjuds dem som nu väntas hamna utanför fabriksgrindarna i Oxelösund.

Sörmlands län är ett av de län som har drabbats hårt av den kapitalistiska krisen. Några av de mest drabbade branscherna, såsom specialstål, handelstål, gjuterier, trä- och tekoindustri samt metallmanufakturering, finns i länet. Det finns bortåt 10 000 människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden; det är ungefär 10 % av de förvärvsarbetande som finns i länet. I själva Oxelösund finns endast några ytterligare industrier, men ingen av dem kan väntas anställa eller suga upp någon större mängd av dem som blir arbetslösa. Det är bl. a. KF-ägda Centrifugalrör och Emmaboda glasbruk som har verksamhet på orten.

Utöver vad som kan tänkas utlovas av industriministern finns alltså i stort sett ingenting att erbjuda.

Min interpellation ställdes utifrån de förutsättningar som förelåg för snart en månad sedan, när det blev känt att man planerar neddragningar vid grovplåten i Oxelösund. Industriministerns svar skrevs häromdagen. Det är möjligt att vad som i tidningsuppgifter i går meddelades om att de som kan skaffa ett nytt jobb får en årslön, och att folk som fyllt 58 år får erbjudande om förtidspension är de s. k. arbetsmarknadspolitiska åtgärder som industriministern hänvisar till i slutet av svaret. I så fall är det inte mycket värt. Och under alla förhållanden – här får jag nu finna mig i att upprepa argument från föregående debatt – är det ju en mycket destruktiv hantering av den resurs som yrkesutbildade människor med lång erfarenhet är. Eller, industriministern, är det, som vanligt när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder, några AMS-initiativ som menas? I så fall är det inte stort bättre, eftersom det är riktiga jobb som folk vill ha.

Här vore det på sin plats med ett konkret besked från industriministern:

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.,*

Vad menas med de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som han nämner i svaret – dvs. *hur* skall jobben räddas i Oxelösund?

Det här är besked som hela Oxelösund går och väntar på, naturligtvis. Det vore skönt att kunna förmedla ett rakt och klart svar före jul till dem som väntas bli berörda av nedskärningarna, hur många det nu kan tänkas bli.

Eftersom industriministern besvarar flera interpellationer och frågor i ett sammanhang tar jag mig friheten att ställa några kompletterande frågor som gäller Oxelösund och SSAB:s framtid där.

Det förhåller sig så, att det inte bara är den borgerliga regeringen man är förgrymmad över i Oxelösund, utan man är också besviken på företagsledningen. Det är en allmän uppfattning att den inte gör vad den kan för att rädda driften vid grovplåtsdivisionen i Oxelösund, och man är också tveksam till de uppgifter som cirkulerar där. Det påstås att metallurgidelen skall klaras genom leveranser till Domnarvet. Enligt strukturplanen skulle de leveranserna komma från Luleå i stället. Hur blir det med det, herr Åsling? Är de uppgifterna riktiga, att metallurgidelen skall kunna klaras genom leveranser till Domnarvet? Och hur blir det då? Blir det då en kamp mellan Luleå och Oxelösund, som får slåss om ämnesleveranser till Domnarvet? Kan en sådan utveckling vara riktig med tanke på de regionalpolitiska och energipolitiska överväganden som man måste ta med här? Industriministern kan säkert svara mig på dessa frågor.

Vidare anser personer som jag talat med att det finns möjligheter att investera sig ur krisen för grovplåten genom att göra de nödvändiga förändringar av flödet i valsverket som skulle medge att man producerade seghärdade, alltså mer teknikintensiva och förädlade produkter. Det finns uppfattningar om att man från ledningens sida struntat i en sådan utveckling, trots att den vore fullt möjligt. Då måste jag fråga igen: Hur är det med det, industriministern? Har man gjort vad man kunnat för att förhindra den katastrofala utvecklingen för Oxelösund eller har man blint följt strukturplanen, vilken, som det sägs i svaret, tar mest hänsyn till kraven från de privata aktieägarna inom SSAB, i stället för att ta de nödvändiga samhällsekonomiska hänsynen?

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det som nu händer i SSAB är en katastrof för Dalarna. Nu har ledningen för det halvstatliga SSAB signalerat åtgärder som på ett mycket drastiskt sätt kommer att försämra sysselsättningsläget i alla de tre järnverken i Domnarvet, Luleå och Oxelösund. Man går alltså mycket längre än vad den befintliga strukturplanen säger.

Åtgärderna är att grovplåtverket i Oxelösund skall dra ned sin kapacitet, att metallurgins nedläggning i Domnarvet skall forceras och att även rälsverket i Domnarvet skall läggas ned. Det är fråga om minst 1 000 man.

Vad motiverar man åtgärderna med? Jo, man motiverar dem med att lönsamheten fram på 1980-talet inte blir den man hade förväntat sig. Därför skall man vidta drastiska åtgärder med den strukturplan man har.

Jag har då frågat industriministern om han vill göra någonting åt den här utvecklingen, och jag har fått ett mycket negativt svar. De som arbetar i järnverket är förbittrade. Det man kan utläsa ur Nils Åslings svar är först och främst att han godkänner den strikt företagsekonomiska utvecklingen – de privata intressena i bolaget får gå före sysselsättningen. När man skall MBL-förhandla finns det inget stöd från statsmakternas sida, utan man kommer att vara helt utlämnad till de initiativ som tas av företagsledningen. Då skall vi veta att man genomför dessa förhandlingar mot bakgrunden av att denna strukturplan redan i sig är en katastrof för den totala sysselsättningen i de här områdena. Den strukturplan som parterna i enlighet med de ramar som uppdragits av riksdagen fastställde efter den 6 april 1978 innebar att de här tre regionerna skulle drabbas mycket hårt. I stället för att dra ned ytterligare har man på dessa orter kämpat för att förbättra situationen, framför allt genom regionalpolitiska åtgärder och med tanke på den stålproduktion vi skall ha i framtiden.

Ett av de svar som industriministern ger på de fyra frågor jag ställer är att det skall vara företagsekonomisk lönsamhet. Den 6 april 1978 ställde jag till industriministern frågan om det var vettigt att utgå från det som industriministern då sade om en anpassning av handelsstålsindustrin till den internationella marknaden. Jag frågade då också industriministern vad som kommer att hända om det blir en ytterligare konjunkturförsämring för handelsstålsindustrin. Kommer man då ytterligare att dra ned handelsstålsindustrin? Industriminister Åsling svarade mig då: Lars-Ove Hagberg är alltför pessimistisk, men jag har framtidstro när det gäller den här industrin. Det har nu gått ett och ett halvt år sedan dess, och motiveringarna från SSAB:s ledning nu är konjunkturen. Av vad jag kan läsa av industriministerns svar har nu det hänt som jag befarade för ett och ett halvt år sedan. Det gick alltså inte mer än ett och ett halvt år förrän man kom i den situationen att SSAB återigen var tvungen att anpassa sig efter förhållandena. Jag ställer frågan igen: När skall SSAB nästa gång anpassa sig? Eller är det inte dags att ändra på politiken så att man blir mindre beroende av denna marknad, som tydligen är förödande för alla de här tre regionerna?

En av de viktigare delarna i strävan att hävda sysselsättningen skulle naturligtvis ha varit att ha malmmetallurgin kvar i Domnarvet. Vi som arbetar i Domnarvet har kämpat för detta hela tiden. Jag har tidigare sagt från den här talarstolen att medlemmarna aldrig har godkänt en nedläggning. Däremot har man påtvingats denna nedläggningsidé uppifrån, framför allt från statsmakternas sida, kanske utifrån de intentioner som industriministern var med och förhandlade fram i avtalet mellan parterna – mellan Statsföretag, Stora Kopparberg och Gränges.

Men i Domnarvets Jernverk har utredningsgrupper kommit fram till att man måste ha malmmetallurgin kvar av regionalpolitiska skäl och även med hänsyn till stålindustrins framtid. Litet märkligt tycker jag det är att få ett sådant här svar av industriministern, när jag nu hela hösten har kämpat tillsammans med hans partikamrater – axel mot axel – för en alternativ energiplan för länet. Industriministerns partikamrater har alltså hängt

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

kämpat för att malmmetallurgin i Domnarvet skall få finnas kvar. Då känns det litet sorgset att den ansvarige centerpartisten är så enormt kallsinnig mot alla förslag som går i den riktning som hans partikamrater i länet kämpar för.

I detta sammanhang kommer en viktig framtidsfråga in. Det gäller nya stålprocesser, och jag vill direkt fråga: Är industriministern beredd att till Domnarvet förlägga den stålprocess som nu blev utesluten ur uppgörelsen mellan staten och Stora Kopparberg, nämligen elredprocessen, som lämnades kvar hos Stora Kopparberg och Asca? Den processen skulle väl passa in i ett framtida stålverk. Man skulle kunna göra produkter med kvalitet, man skulle kunna anpassa sin produktion efter de förhållanden som råder på marknaden, man skulle inte behöva se till stordriftsfördelar, man skulle kunna ha korta serier och alltså vara mycket anpassningsbar i förhållande till en internationell marknad. Om ett försök med denna process skulle genomföras, så borde det främst ske i Domnarvets Jernverk. Jag vill fråga industriministern om han inte delar den uppfattning som hans partikamrater i Dalarna har – att den första försöksanläggningen i litet större skala med elred borde uppföras i Domnarvets Jernverk.

I stället för avvecklingslinjen med nedläggningar och med SSAB-ledningens fräcka utspel borde man naturligtvis ha en helt ny inriktning av stålpolitiken. Men i stället för den decentralisering som man skulle ha centraliserar man ju nu verksamheten. Vi vill att man skall bygga ut från råstålsframställning till färdig produkt i varje led med högre kvalitet, som jag har sagt tidigare. Hela branschen måste stå emot de krafter utanför vårt land som försöker ta ifrån oss alla marknader. Vi måste göra det inte minst av självbevarelsedrift. Det kan ju inte vara meningen att en av våra basnäringar helt skall försvinna – och i nästa etapp helt slås ut på dessa tre orter. Vi måste ju på något sätt se till att vi inte hamnar i en sådan situation som vi hamnat i när det gäller textilindustrin.

På min fråga till Nils Åsling om han är beredd att ingripa för att halvstatliga SSAB inte ytterligare skall försvaga svensk handelsstålsindustri får jag alltså inget svar. Vid gårdagens debatt om skogsindustrin sades att det inte var någon idé att gå in när det var MBL-förhandlingar. Det är ungefär samma svar i dag. Men vad skall dessa arbetare och deras representanter göra som vill sätta emot något vid MBL-förhandlingarna, när landets industriminister helt fräckt säger att så här skall det vara? Man kan ju nästan undra om inte kontakterna mellan Wahlström och Nils Åsling har varit ganska täta. Då kan man ju inte med bästa vilja i världen säga att MBL-förhandlingarna blir förhandlingar mellan jämbördiga parter. Vad jag kan förstå är detta ett svar till de anställda att de får ge sig – så här skall det bli, så här är förutsättningarna i avtal och enligt uppgörelse med riksdagen. Nog borde väl de anställda kunna få någon hjälp av landets industriminister när det gäller de samhällsekonomiska bedömningarna. Det minsta man kan begära vore ju att industriministern tog sitt ansvar för sysselsättningen – inte för arbetsmarknadspolitiska åtgärder utan för en ordentlig sysselsättning – och gav de anställda ett handtag genom att säga att nu skall staten gå in och rädda svensk

handelsstålsindustri. Då tror jag att också de MBL-förhandlingar som förestår kunde bli någorlunda meningsfulla.

Min andra fråga om ett statligt företags sociala ansvar får jag väl svar på när industriministern säger att det bästa företaget är det företag som är lönsamt. Men lönsamt från vilken utgångspunkt? Jo, tydligen efter strikt företagsekonomiska utgångspunkter. Men vad det egentligen handlar om är ju otaliga kostnader för samhället när det gäller att klara upp det som händer vid SSAB. Om nästa nedläggningsstapp verkligen kommer till stånd kommer det att åsamka samhället stora kostnader. Hur stora kommer kostnaderna för 58-åringarnas pensionering att bli? Det är väl inte bara fråga om deras pensioner, utan det skapas också sociala problem. När SSAB nu erbjuder var och en som får ett annat arbete en hel årslön innebär det att man minskar antalet anställda vid företaget. Därmed ger man inte ungdomarna någon möjlighet att komma in på företaget och därmed på arbetsmarknaden. SSAB har alltså inget socialt ansvar och skall inte ha något heller enligt landets industriminister.

När det gäller att utkräva ekonomiskt ansvar av de privata intressena inom SSAB för industriministern ett resonemang om att affärsuppgörelsen innebär att de privata parternas aktievärden kan inlösas 1983. Om företaget går med förlust blir denna inlösen av mindre värde. Det är den risk de privata intressenterna tar, och det är en ytterst liten risk i det här läget, om man betänker hurudan bakgrunden var. Gränges AB, Oxelösunds AB, Stora Kopparbergs Bergslags AB och Domnarvets Jernverk gick vid tiden för uppgörelsen med jätteförluster och de ville själva inte bära de förlusterna utan lät staten gå in med, som det nu är, fem miljarder kronor. Ändå skall inte dessa företag bära förlusterna, utan i stället skall de ha betalt för de lager som fanns vid ingången av uppgörelsen. Företagen har alltså inte avkrävts något ekonomiskt ansvar. Riktmärket skall, vad jag kan förstå, i stället vara att 1 000 eller 1 500 människor skall förlora sin sysselsättning vid Domnarvets Jernverk. Det skall nämligen var företagsekonomiskt lönsamt, så att inte dessa privatintressenter förlorar något när de skall lösas ut 1983.

Om industriministern hade tänkt ta något initiativ till en förnyelse av svensk handelsstålspolitik efter samhällsekonomiska utgångspunkter har han naturligtvis blivit väldigt besviken. Det har inte andats ett enda ord om någon konsekvens av det som har hänt – att förändra utgångspunkterna för svenskt handelsstål. Det är kanske detta som är kännetecknande för den borgerliga politiken att inte ingripa i något skede utan i stället låta allting gå. Då ställer man också de fackliga företrädarna i en ganska hopplös situation, samtidigt som man försöker luta sig mot de fackliga företrädarna i tid och otid genom att säga: Ni har godkänt detta.

I detta sammanhang erinrar jag mig också att när SSAB bildades den 6 april 1978 sade förre finansministern Gunnar Sträng ungefär så här: Nu när vi går in i SSAB skall vi väl komma ifrån vinstmaximeringsprinciperna. Vi skall kunna se med tillförsikt fram mot SSAB. Socialdemokraterna gjorde i det läget inte heller någon större affär av företagsekonomi.

Detta föranleder mig att i den här debatten ställa frågan till Kjell-Olof

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

Feldt om det inte vore dags att vi tillsammans drev den politik med integrerade verk som ursprungligen föreslogs av järnbruksklubben inom Domnarvet. Kanske vi kunde satsa på en ny stålpolitik – när vi nu ser hur den ene industriministern efter den andre förvaltar detta pund – som det beslutades om den 6 april 1978. Det blir neddragning efter neddragning. Detta skulle naturligtvis vara en styrka och ge den nuvarande industriministern någonting att tänka på vad beträffar den framtida stålpolitiken.

Mina huvudfrågor står kvar: Måste inte samhällsekonomin finnas med i bedömningen med hänsyn till de regionalpolitiska mål som det ibland talas om? Måste inte samhällsekonomin finnas med också med hänsyn till talet om att man vill decentralisera? Min följdfråga blir: Är industriministern beredd att medverka till ett uppförande av en ny anläggning, typ elred, t. ex. i Domnarvets Jernverk?

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för det svar på min fråga som fanns i det totala svar han har lämnat.

I ett avseende är Nils Åslings svar glasklart. Regeringen tänker inte lyfta ett finger för att påverka genomförandet av den s. k. strukturplanen för Svenskt Stål AB. Nils Åsling godkänner utan krusiduller det beslut som SSAB:s styrelse fattade den 11 december.

Hans motivering för den inställningen är emellertid oacceptabel. Nils Åsling låtsas för det första som om styrelsens beslut skulle innebära att den av bolaget fastsatta strukturplanen kommer att fullföljas, låt vara i något snabbare takt. Om denna uppfattning torde han vara ganska ensam i landet. Både i Borlänge, Grängesberg, Oxelösund och Luleå inser man att styrelsebeslutet innebär ganska väsentliga avvikelser från strukturplanen – med betydande konsekvenser för de anställda och de berörda orterna.

För det andra förbigår Nils Åsling helt den omständighet som ger den här frågan en alldeles speciell innebörd, nämligen att riksdagen tagit ställning inte bara till strukturplanen i allmänhet utan också till den takt i vilken den skall genomföras.

Jag måste därför erinra industriministern om vad riksdagen beslöt i våras, för det tycks han ha glömt bort.

I det förslag till strukturplan som SSAB:s ledning förelade de fackliga organisationerna i början av 1979 ingick det att den malmbaserade metallurgin vid Domnarvet skulle avvecklas under loppet av år 1981. De negativa konsekvenser detta skulle få för sysselsättningen i Borlängeområdet och för gruvdriften i Bergslagen väckte omfattande protester mot SSAB-ledningens planer. Det föranledde regeringen att ge chefen för arbetsmarknadsstyrelsen, Bertil Rehnberg, i uppdrag att utreda strukturplanens konsekvenser för sysselsättningen i berörda områden. Ett av de förslag Rehnberg lade fram var att avvecklingen av den malmbaserade metallurgin i Borlänge skulle förskjutas med ett år, så att den i stället skedde under loppet av år 1982. Syftet var att undvika allvarliga sysselsättnings svårigheter i Borlängeområdet, som skulle uppstå om uppemot 1 500 man blev utan jobb i

stålverket långt innan utbyggnaden av tunnplåtverket och metallmanufaktureringen började ge några sysselsättningstillfällen.

Den då sittande folkpartiregeringen brydde sig inte om Rehnbergs förslag på den här punkten. I propositionen förde man alltså fram SSAB-ledningens förslag att avveckla Domnarvets metallurgi år 1981.

Men riksdagens majoritet hade en annan uppfattning. Med anledning av en socialdemokratisk motion anförde socialdemokraternas och centerns företrädare i näringsutskottet följande: "Det synes --- angeläget att motverka en alltför snabb nedläggning. Utskottet anser därför att medel bör ställas till SSAB:s förfogande för att möjliggöra att den malmbaserade metallurgin vid Domnarvet kan behållas ca ett år längre än vad som förutsatts i SSAB:s strukturplan. En sådan åtgärd skulle få positiva effekter för sysselsättningen i Borlängeregionen, som kommer att drabbas hårt av den nödvändiga omstruktureringen av SSAB. Utskottet föreslår att riksdagen --- gör ett uttalande av denna innebörd. Förslag om anvisning av erforderliga medel bör ingå i den utvecklingsplan för SSAB som utskottet i det följande kommer att förorda".

Den utvecklingsplan för SSAB, som utskottet talar om, spelade en viktig roll i utskottsbetänkandet. I denna utvecklingsplan skulle ingå inte endast SSAB:s strukturplan, den s. k. plan 81, utan också Bertil Rehnbergs förslag och de kompletteringar av Rehnbergs förslag som hade krävts av de fackliga organisationerna vid SSAB. Utskottet ställde sig bakom detta innehåll i utvecklingsplanen och uttalade att "regeringen snarast för riksdagen bör presentera en utvecklingsplan för SSAB i vilken ingår de förslag som utskottet i det föregående uttalat sig för".

En enhällig riksdag beslöt i enlighet med näringsutskottets förslag. När det gällde förskjutningen med ett år av metallurgins avveckling i Domnarvet röstade socialdemokraterna och centern för det förslaget, moderater och folkpartister emot.

Det är därför med en viss häpnad som jag hör Nils Åsling säga att han accepterar att metallurgin avvecklas redan 1980, dvs. två år tidigare än riksdagens majoritet inkl. Nils Åsling själv ville för ett halvår sedan.

Detta gör att jag ovillkorligen måste ställa några frågor till industriministern: Betyder industriministerns besked här i dag att regeringen helt tänker strunta i riksdagens beslut från i våras? Betyder det att regeringen inte avser att lägga fram den utvecklingsplan för SSAB som riksdagen den 23 maj begärde att "snarast" få sig förelagd? Det är av ganska stor vikt att industriministern besvarar de frågorna.

Herr talman! Det råder alltså inte något som helst tvivel om att tidigareläggningen av metallurgins avveckling strider mot riksdagens beslut. Hur stämmer då Nils Åslings påstående att SSAB-styrelsens beslut från den 11 december bara är ett snabbare genomförande av strukturplanen än vad SSAB tidigare har angett?

Enligt vad jag har inhämtat innebär styrelsens beslut att tillverkningen av grovplåt i Oxelösund kommer att kraftigt dras ned. I strukturplanen förutsågs däremot en expansion av denna tillverkning. Klarast framgår

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

skillnaden om man jämför sysselsättningsutvecklingen i Oxelösund, sådan den angavs i strukturplanen, med vad som nu väntas. Enligt strukturplanen skulle sysselsättningen netto öka med ca 100 personer vid Oxelösunds järnverk. Genomförs styrelsebeslutet kommer antalet jobb i Oxelösund att minska med ca 500. Hur kan Nils Åsling påstå att detta är ett sätt att fullfölja den strukturplan som förelades riksdagen? Går man inte rakt emot strukturplanen om man nu vill dra ned en tillverkning som man för ett halvår sedan ville öka?

I sitt svar försöker industriministern skapa intrycket att samhällets engagemang i SSAB och strukturplanen som enda mål haft att skapa ett lönsamt bolag. Det är bara lönsamma företag, som ger verklig trygghet, säger Nils Åsling.

Nu är väl det påståendet inte särskilt välgrundat – vi har lärt oss att tryggheten sitter löst också i de mest lönsamma företagen. Men värre är att industriministern totalt förvränger motiven för både det stora samhällsengagemanget i SSAB och upprättandet av strukturplanen. Visst syftar det till lönsamhet. Men än viktigare är att det syftar till att den ofrånkomliga strukturomvandlingen skall ske i socialt acceptabla former, att de berörda orterna skall få tid till anpassning enligt en långsiktig plan och att största möjliga mänskliga hänsyn skall tas under en svår omställningsprocess för den svenska handelsstålsindustrin. Det var ju därför staten satsade så många miljarder. Det var ju därför en långsiktig plan upprättades för strukturförändringarna.

Enligt vår mening uppfyllde inte SSAB:s strukturplan från årsskiftet 1978-1979 de här kraven. Det var också därför som en enhällig riksdag krävde en utvecklingsplan, som i väsentliga avseenden skulle komplettera strukturplanen för ökad trygghet och en bättre utveckling av den svenska handelsstålsindustrin.

Men vad är det nu som händer? Bara ett halvår efter riksdagsbeslutet vill SSAB:s styrelse slå sönder den planering för företagets utveckling under 1980-talet som med så stor möda, efter år av utredande, förhandlingar och kompromisser till slut kunde åstadkommas. För ett halvår sedan svor SSAB-ledningen på att strukturplanen var lösningen på handelsstålsindustrins problem och att den skulle göra företaget lönsamt omkring 1981-1982. De fackliga organisationer och de representanter för berörda kommuner som accepterat omflyttningarna och nedläggningarna fick löfte om att de därmed gavs en fast plan för framtiden. Beredskap och planläggning kunde byggas upp för framtida förändringar och påfrestningar. SSAB:s strukturplan och samhällets engagemang skulle ge åtminstone den trygghet som kunskap om framtiden innebär.

Det är detta som nu slås sönder av SSAB-styrelsens beslut och av regeringens accept av detta beslut. Och motiveringen, den motivering som Nils Åsling så helhjärtat stöder i detta svar, är att lönsamheten på kort sikt blivit sämre än vad SSAB-ledningen räknade med i våras. Och vilka är det nu som skall få bära konsekvenserna av att SSAB-ledningen räknat fel, av att man i våras uppenbarligen vilseledde riksdagen vad gällde behovet av medel

för att genomföra strukturplanen? Jo, i vanlig kapitalistisk ordning de anställda, löntagarna och samhället.

Nils Åsling går i svaret mycket snabbt förbi konsekvenserna av SSAB-styrelsens beslut. Men nog borde han ändå ha någon uppfattning att redovisa här i riksdagen om hur man i Borlänge skall hantera en avgång från Domnarvet om ungefär ett år på mellan 1 000 och 1 500 personer, var i Oxelösund man skall ta hand om 350 man som kommer att sparkas ut från järnverket och vad man i Grängesberg skall göra med ett ännu okänt antal gruvarbetare som blir utan jobb därför att gruvan drabbas av minskade malmleveranser till Borlänge och Oxelösund. Var skall dessa människor få jobb?

Idéerna om att pensionera människor vid 58 års ålder, att dela ut en gratifikation i form av en årslön och sedan säga tack och adjö, är det att genomföra omställningen i socialt acceptabla former? Är det den nya definition på detta begrepp som den borgerliga regeringens representant här i kväll lanserar? I så fall vill jag tala om att det kommer inte vi att acceptera. Fackföreningsrörelsen kommer inte att acceptera att man smiter ifrån ett helt annat och mer grundläggande ansvar för människors rätt till arbete, ett ansvar som faktiskt åvilar den regeringen som har tagit åt sig regeringsmakten.

Jag undrar om Nils Åsling egentligen inser hur allvarligt han skadar tilltron till samhällets näringspolitik, när han så här lättvindigt accepterar att den med sådan möda åstadkomna strukturplanen rivs upp bara efter ett halvår och att viktiga riksdagsbeslut brutalt och nonchalant blir överkörda. Jag undrar också om SSAB-ledningen inser vilka skador den tillfogar hela idén om facklig medverkan och fackligt medansvar i svåra strukturbeslut. Vem skall längre kunna lita på vad Nils Åsling och hans bolagsdirektörer lovar och säger?

Har industriministern ingenting bättre att anföra till sitt och SSAB-ledningens försvar än det han redovisade i interpellationssvaret är situationen sannerligen allvarlig.

INGEMAR KONRADSSON (s):

Herr talman! Jag har för avsikt att begränsa mitt inlägg till de delar som berör den framtida och fortsatta verksamheten vid Mineralprocesser AB i Stråssa. Det kan i detta sammanhang synas vara en fråga av mindre vikt, men jag anser det vara en industripolitisk fråga av ganska stor betydelse. Däremot kan det vara tveksamt om svaret bort avges i samband med den debatt som nu pågår.

Jag vill emellertid konstatera att om svensk gruv- och metallindustri skall kunna hävda sig också i framtiden krävs en ökad satsning på forskning samt produkt- och metodutveckling. Laboratoriet i Stråssa är en resurs som vi därför måste bevara och utveckla. Vid företaget har under många år byggts upp en kompetens och ett kunnande som både har varit och är till stor nytta för produkt- och metodutvecklingen inom det här området. När Statsgruvor för några år sedan återupptog wolframbyggnaden i Yxsjöberg uppstod svåra

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

problem med anrikningsprocessen. I det läget hotade en ny nedläggning av gruvan, men med hjälp av Mineralprocesser AB i Stråssa kunde problemen lösas och brytningen fortsätta. På samma sätt har företaget kunnat gå in och lösa anrikningsproblemen vid Zinkgruvan i södra Närke.

Inför framtiden är det viktigt att nya anrikningsmetoder utvecklas så att man kan tillvarata malmer, som i dag inte bryts, och även utvinna viktiga ämnen i de malmer som i dag bryts. Det är fullt möjligt att stärka gruvornas ekonomi och konkurrenskraft genom vidareförädling och tillvaratagande av biprodukter.

Inom såväl anriknings- som sintringstekniken har laboratoriet i Stråssa stora förutsättningar att genomföra ett banbrytande arbete. Redan nu är företaget erkänt skickligt långt utanför vårt lands gränser.

Just nu genomförs ett projekt med en mekanisk ugn för reducering av oxidiska nickelmalmer utan att smälta malmen elektriskt. Genom den här metoden blir energiåtgången endast en fjärdedel så hög som vid smältning. Ett annat projekt är en helt ny metod för tillverkning av järnsvamp. Jag vill påminna om att generaldirektör Bertil Rehnberg i utredningen om sysselsättningen vid SSAB förordade att dessa båda projekt skulle fullföljas med hjälp av ett statligt rekonstruktionslån, vilket också blev riksdagens beslut.

Genom uppdrag från beställare både inom och utom vårt lands gränser klarar Mineralprocesser AB som regel sin egen verksamhet ekonomiskt. För ägarna – tidigare Gränges AB – har laboratoriet varit till stor nytta. Men det är naturligt att satsningar på större utvecklingsprojekt kräver kapitaltillskott till dess att projekten kan utnyttjas industriellt och kommersiellt. Mot den bakgrunden får laboratoriet inte ses som en belastning utan som en resurs för framtida verksamhet.

Av två anledningar är det därför ytterligt förvånande att SSAB-ledningen nu offentliggör sin avsikt att göra sig av med eller lägga ned laboratoriet i Stråssa. Dels är laboratoriet en tillgång för SSAB som gruv- och stålföretag, dels möjliggör riksdagens satsning med 18,5 milj. kr. på två av de större projekten fortsatt verksamhet utan ytterligare kapitaltillskott från ägaren.

Herr talman! Det är mot den här bakgrunden som jag har frågat industriministern om den framtida verksamheten vid mineralprocesslaboratoriet i Stråssa. Tyvärr innehåller svaret bara ett kort konstaterande att SSAB prövar möjligheten att överföra laboratoriet till annan huvudman. Men problemet är betydligt allvarigare än så. Enligt tillgängliga uppgifter avser SSAB att lägga ned laboratoriet, om man inte hittar en annan huvudman. Det är detta som gör denna fråga så bekymmersam. Och det är anledningen till att jag tycker att man på industridepartementet snarast borde rycka in och engagera sig i laboratoriets framtida verksamhet.

Inom alla politiska partier talar vi om värdet av att satsa på teknisk förnyelse och konkurrenskraft för att klara 1980-talets problem. Vi vet att svensk gruv- och metallindustri sackar efter i den tekniska utvecklingen – inte därför att kunnande saknas utan därför att företagsledningarna har underlåtit att investera i forskning och ny teknik.

I Bergslagen finns med säkerhet tillgångar av värdefulla mineraler och legeringsmetaller, som med nya metoder kan utvinnas lönsamt. I Bergslagen bör det därför finnas ett mineraltekniskt utvecklingscentrum med inriktning på forskning samt produkt- och metodutveckling. Som jag ser det är det en fördel om ett sådant företag har en direkt anknytning till ett till stor del samhällsägt gruv- och stålföretag.

All den dokumentation av genomförda projekt och allt det kunnande som finns vid mineralprocesslaboratoriet bör i framtiden tas till vara för än mer aktiva insatser på det mineraltekniska området. Det vore ett samhällsekonomiskt slöseri att låta företaget läggas ned och kunnandet skingras. Därför vill jag nu upprepa min fråga till industriministern om han är beredd att försäkra att frågan om den framtida verksamheten vid laboratoriet ges en lösning som tillgodoser hela den mellansvenska gruv- och stålhanteringsintressen.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Först några principiella kommentarer till denna debatt: Det är alldeles uppenbart att om SSAB som företag skall ha en rimlig chans att utvecklas enligt de riktlinjer som riksdagen har antagit, måste det vara styrelsens och företagsledningens sak att vidta de åtgärder som anpassar företagets planering till vad som fortlöpande händer. Det är också angeläget att betona att det arbetet måste ske i företagsledningen – i styrelsen under medverkan av de anställda enligt de principer som är allmänt vedertagna. Detta är anledningen till att jag anser att denna debatt hade varit mer motiverad om företagets föreslagna åtgärder hade hunnit MBL-förhandlas. Man bör ge de anställdas organisationer en rimlig chans att säga sitt innan en riksdagsdebatt tar vid på det sätt som nu sker med en noggrann genomgång av skilda detaljer i planer och företagets disposition.

En annan principiell utgångspunkt för debatten är ju om vi i vår närings- och industripolitik skall sträva efter att konservera strukturer som uppenbart är en ekonomisk belastning, inte bara för det företag det rör sig om utan också samhällsekonomiskt. Måste man inte ta i akt de tillfällen som finns att söka sig fram till de strukturella förändringar som är nödvändiga och i det sammanhanget naturligtvis också skapa den alternativa produktion som successivt måste tillskapas i produktion som inte är ekonomiskt försvarbar?

Detta är ett stort problem inte bara för SSAB utan över huvud taget i svenskt näringsliv f. n. Det är problem som måste lösas i samverkan mellan samhälle, företag och anställda. Det finns inga genvägar. Jag skulle nog också vilja påstå att vi här i kammaren har ett ganska stort ansvar för vilken attityd strävanden att skapa en rationell produktion bemöts med av allmänheten och av politikerna. Jag tror att vi skall betänka det ansvaret i en sådan här debatt.

Vi har också anledning att ställa frågan: Om vi gör arrangemang som konserverar en företagsstruktur som inte är rationell, vem skall då bära den kostnaden? Skall den kostnaden gå ut över satsningar på framtiden i andra

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

branscher eller kanske i samma bransch? Hur ser anställda som drabbas av minskade möjligheter att på lång sikt trygga sin utkomst och anställning i företag på en sådan näringspolitik?

Jag vill också gärna i detta sammanhang betona – det finns anledning att göra det mot bakgrund av den debatt jag nu lyssnat på – att SSAB:s anställda och ledning i denna besvärliga process av anpassning till framtidens krav gör ett gott jobb och att de är värda riksdagens sympati och uppstöttnings. Bakgrunden är dock ganska allvarlig, och det har herrar interpellanter nogsamt bortsett ifrån. Bakgrunden är ju den, om vi skall tala i klartext, att SSAB:s resultat i förhållande till omsättningen är bland de sämsta av världens stålföretag. Och det gäller då ett företag som skall föra de svenska traditionerna inom järn- och stålindustrin vidare.

SSAB har en ogynnsam anläggningsstruktur och en låg produktivitet i dag. Men SSAB har bra förutsättningar när det gäller råvaror. Jag anser också att SSAB har utmärkta förutsättningar när det gäller viljan att göra någonting inom de ramar som riksdagen har uppsatt, att göra någonting positivt, att skapa ett företag med chans till överlevnad och god internationell konkurrenskraft. Jag tror vi har att allvarligt överväga de här faktorerna innan vi ger oss in i en debatt som kanske blir ganska känslomättad och som kanske färgas av omsorgen om den egna valkretsen – vilket naturligtvis är fullt legitimt. Men jag tror man måste ha ett något mera totalt perspektiv på denna fråga om man inte också skall göra de anställda, företagsledningen och styrelsen stor orättvisa i de värderingar som vi kan komma att tillämpa.

Så några kommentarer till de frågor som har ställts till mig under hand. Hans Petersson i Hallstahammar kräver en ny industripolitik. Ja, vilken då? Är det en industripolitik som konserverar en industristruktur som internationellt inte ger oss den konkurrenskraft vi behöver?

Sedan vill jag då bestämt protestera både mot Hans Peterssons och Kjell-Olof Feldts värdering av de personalpolitiska förslag som SSAB:s ledning har fört fram för diskussion med de anställdas organisationer. Hans Petersson använde uttrycket destruktiv hantering. Jag tycker att det är verkligen att ifrågasätta de anställdas och deras organisationers förmåga att värdera arrangemang av den här karaktären.

Lars-Ove Hagberg karakteriserade styrelseförslaget som en katastrof för Dalarna. Jag tror att det är klokt, mot bakgrund av vad jag sade inledningsvis, att försöka föra debatten i någorlunda nyanserade termer, även om jag kan förstå att det är svårt utifrån konkurrensen på Dalabanken att göra detta.

Jag vill också gärna vitsorda mitt intresse för de nya stålprocesserna. Det är intressant, för att inte säga fascinerande, att vi här i landet lyckats utveckla avancerade stålprocesser, men vi har i det korta perspektiv som vi här diskuterar ändå att göra det bästa av de resurser vi har. Resurserna är trots allt mycket knappa, även ur samhällsekonomisk synpunkt.

Kjell-Olof Feldt ville hävda att jag inte vill lyfta ett finger för att hindra företaget att vidta planer som står i strid med riksdagens beslut. Det är ett anmärkningsvärt yttrande. Planerna står inte i strid med riksdagens beslut.

Marknadsförutsättningarna har förändrats – vi har en klar dokumentation av detta.

Naturligtvis har jag inte haft anledning att ta ställning till styrelsens reviderade strukturplan eller över huvud taget styrelsens sätt att hantera sin uppgift. Det är dess mandat att sköta företagets verksamhet och därmed också dra upp de planer som behövs.

Jag vill bara erinra Kjell-Olof Feldt om att näringsutskottets skrivning tillkom i ett annat perspektiv, internationellt sett och företagsekonomiskt – dess värre. Det vore önskvärt att man redan då hade insett vart utvecklingen var på väg; självfallet kan jag skriva under på detta.

Sedan ställde då Kjell-Olof Feldt frågan om den av riksdagen begärda utvecklingsplanen skall läggas fram. Ja, självfallet skall den det. Det är ju en riksdagsbeställning, och det är en självklar sak att den skall läggas fram.

Låt mig till sist säga till Ingemar Konradsson att jag är helt överens med honom om betydelsen av satsning på forskning och utveckling inom det här området. Jag kan vitsorda att Stråssalaboratoriet är en värdefull tillgång i det sammanhanget, men formerna för dess framtida verksamhet har så vitt jag vet ännu inte blivit föremål för närmare överväganden inom SSAB.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det här rör järnverkets hjärta. Dör metallurgin så dör hela Borlänge, säger en av hyttarbetarna där. Och om en ort dör, så anser jag naturligtvis att det är en katastrof. Det är inte konkurrensen på länsbanken som är grunden för mitt uttalande. Litet allvarligare än så ser jag på situationen.

Ser industriministern en riksdagsmans agerande på det sättet, så vill jag säga till industriministern att då för han verkligen ner debatten på låg nivå. Jag anser att det är ett oerhört allvarligt problem som vi nu diskuterar, och det kan inte viftas bort. Jag anser att det är en katastrof. En hel bygd är på fötter för att kämpa för sin tillvaro. Det är detta vi diskuterar. Industriministern sade att det är enbart företagsledningen som skall anpassa planeringen av företaget till den omvärld vi har. När man kan komma fram till något sådant och till att de föreslagna åtgärderna först skall MBL-förhandlas – på företagsledningens villkor – innan vi diskuterar det här i riksdagen, då blir jag sannerligen ännu mer förskräckt. Det är väl ändå så att om MBL-förhandlingarna skall ha någon mening och om man skall kunna förändra någonting i fråga om de ramar som företaget har för sin verksamhet, då måste riksdagen behandla frågan. Då måste riksdagen diskutera om man skall gå in och förändra de riktlinjer som dragits upp, så att företaget kan handla på ett annat sätt än som företagsledningen föreslår.

Företagsledningen har ju uppenbart arbetat emot alla samhällsekonomiska beräkningar genom att lägga fram det här förslaget. Det kommer att bli stora och drastiska indragningar. Det gäller inte bara för Borlänge, utan också för Oxelösund, för Grängesberg och för Luleå. Utvecklingstendenserna för det här företaget är verkligen ogynnsamma med de principer som nu ligger fast.

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

Men man hade naturligtvis gärna sett att vi diskuterat detta först om någon månad. Då hade kanske representanterna för fackföreningarna utan stöd av statsmakterna varit tvungna att skriva under på det företagsledningen föreslagit. Och industriministern skulle ha kunnat stå upp här och säga: Representanterna för facket har skrivit under. – Det hade varit dags att handla då!

Sedan vill jag säga att det inte handlar om att konservera en struktur. Talet om en konservering tar i varje fall inte jag och mitt parti åt oss för. Det bör inte heller de järnbruksarbetare som kämpar för sin sysselsättning göra. Vi har i stället försökt att förändra en struktur som industriministern och Lars Nabseth har försökt lägga fast. Vi vill ha en struktur på handelsstålsindustrin som skulle kunna vara slagkraftig. Det handlar inte om att ha kvar gamla enheter, utan vi vill ha en handelsstålsindustri som kan se framåt, som kan göra produkter som går att avsäta på marknaden och som kan anpassa tillverknigen till de förhållanden som vi har att vänta oss framöver. Med en sådan stålindustri kan man skapa full sysselsättning inom alla de här regionerna.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Industriministern är oförskämd. Han säger att vi vill tillfredsställa vår valkrets. Han körde med någonting liknande i går, när han sade till några som väckte en fråga av angelägenhet för en bygd att de talade för hemmaopinionen. Jag kan inte ordagrant citera vad industriministern sade, men det hade den innebörden. Det gick ut på att försöka förenkla och förringa enskilda riksdagsmäns allvarliga syn på saker som händer ute i landet.

Hur skulle det vara om industriministern gjorde någonting för sitt revir, för industripolitiken, i stället för att passivt sitta bredvid och se på? Som jag sade förra gången jag diskuterade med industriministern är den regering vi har nu ett steg värre än den trepartiregering vi hade tidigare. Då var man ute med portmonnän, men nu står man vid sidan om och bara tittar på.

Det är klart att det är destruktivt att förtidspensionera människor som står på toppen av sitt yrkeskunnande, som efter ett långt liv inom järnhanteringen kan så mycket som man någonsin kan begära av en människa. Det är destruktivt och det innebär förstöring av mänskligt kapital.

Industriministern säger också att man inte kan konservera en gammal industristruktur osv. Men industriministern är ju den som är verkligt konservativ och som går kvar i gamla banor. Genom att i sitt svar hänvisa till enkla tumregler om 30 % personalkostnader hit och 40 % dit tror han att han skall kunna hitta på några lösningar som räddar svensk stålindustri i konkurrens med Japan, som i sin tur har konkurrens med Sydkorea osv. Hur långt ner skall de här tumreglerna gå när det gäller personalkostnaderna för att vi skall kunna konkurrera med Sydkorea?

Det är ju i stället så att man måste ta till vara det unika som finns och det kunnande som finns inom svensk stålindustri. Man måste vidareförädla och vidareutveckla detta och ta ett nytt grepp på hela industripolitiken. Man

måste utveckla en mängd andra områden inom samhället, så att man därigenom också kan skapa jobb inom stålindustrin. Det kan röra sig om en ny energiteknik, en ny trafikpolitik. Det är inte bara sänkta biljettpriser det gäller. Man kunde ju bygga vagnar, räls- och järnvägshjul och inte göra som man nu föreslår, lägga ned ett rälsverk. Godstrafiken kunde utvecklas avsevärt, bostadsbyggandet kunde ökas. Detsamma gäller våra varv. Det finns en hel rad områden där man kan ta rätt på vad som finns och försöka göra något åt det. Den som är konservativ och destruktiv är industriministern och ingen annan. Försök inte förringa vårt enkla ansvar för de orter från vilka vi händelsevis kommer.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! I sina principiella kommentarer försöker herr Åsling avvisa all kritik av SSAB-styrelsens beslut genom att säga att det är självklart att arrangemang inte får vidtas, vilka kan konservera en företagsstruktur som inte är rationell.

Herr Åsling! Debatten har hela tiden gällt *vad* som är rationellt. Nils Åsling förutsätter att de bedömningar som görs av SSAB-ledningen alltid är de riktiga. Då blir det aldrig något utrymme över för ägaren staten, regeringen eller industriministern att ha några egna åsikter. Detta framgick också av svaret.

Men sedan blir det litet värre. Nu säger Nils Åsling att SSAB egentligen är det sämsta stålverket i världen, man kan inte hitta något som är sämre. Det beror inte på råvaruförsörjningen, det beror inte på arbetskraften, det beror inte på produktiviteten utan det beror på att anläggningsstrukturen är så dålig.

Ja, men det visste vi väl. Ingenting har hänt sedan den 23 maj på den punkten. Det var ju detta som var orsaken till att en strukturplan beslöts, som skulle innebära att man skulle skapa en ny och bättre anläggningsstruktur. I våras fick vi höra SSAB-ledningen med eftertryck fastslå vad som var den enda riktiga strukturen för SSAB. Varför håller den planen inte nu? Man fylls av en viss misstänksamhet inför den här sortens snabba omställningar som i grunden handlar om att man blivit rädd för att pengarna inte skall räcka till.

Sedan säger Nils Åsling att styrelsebeslutet inte strider mot riksdagens beslut – trots att riksdagen uttalade sig för att metallurgin skulle vara kvar till 1982. Varför? Jo, säger herr Åsling, SSAB-ledningen har nu ett annat marknadsperspektiv, och här får näringsutskottet och riksdagen skylla sig själva, eftersom de inte i maj insåg att detta marknadsperspektiv var det enda riktiga. Den reservationen fanns inte i riksdagsbeslutet, varför det är en helt omöjlig ståndpunkt som herr Åsling intar. Riksdagen sade dessutom: Om det kostar mera pengar att ha kvar metallurgin till 1981, då är vi beredda att betala vad det kommer att kosta.

Nu säger herr Åsling att utvecklingsplaner skall läggas fram. Vad är det då värt? Metallurgin kommer att vara nedlagd och grovplåten avvecklad i Oxelösund. Vad är det då värt att få en utvecklingsplan, när i själva verket

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

avvecklingen har inletts? Herr Åsling kommer att lägga fram en avvecklingsplan för det som redan är genomfört.

När det gäller de lokala valkretsintressena: Ta då och hala in partikamraterna från Dalarna, som håller på att kämpa i en helt annan riktning än den herr Åsling står för här i dag!

INGEMAR KONRADSSON (s) replik:

Herr talman! Industriministern säger i sin korta kommentar till min fråga, att vad han vet har formerna för Mineralprocessers framtida verksamhet inte blivit prövade av SSAB. Men enligt tillgängliga uppgifter – i bl. a. pressen – har SSAB verkligen för avsikt att lägga ned processlaboratoriet i Stråssa, om man inte hittar en huvudman för verksamheten. Jag ser mycket allvarligt på detta.

Jag anser inte, i motsats till industriministern, att ett mineralprocesslaboratorium skulle vara främmande för ett gruv- och stålföretag. Dels kan laboratoriet vara till stor nytta för företagets eget forsknings- och utvecklingsarbete, dels kan laboratoriet på uppdragsbasis självt finansiera mycket av verksamheten. Med allt det kunnande och med all den dokumentation som samlas i en sådan verksamhet är laboratoriet dessutom lämpligt för forskning och framtidsprojekt av olika slag. Sådana projekt kan med fördel drivas tillsammans med samhället, särskilt med tanke på det stora samhällsengagemang som finns i det här företaget.

Utvecklingsfonden och landstinget i Dalarna har tillsammans med ett antal gruvbolag beslutat att gå igenom alla de borrhärnearkiv som finns i Bergslagen, och man har räknat med att Mineralprocesser skulle vara ett lämpligt företag när det gäller att få hjälp i arbetet med nya analyser av borrhärnor i det här området.

Det är ytterligare ett argument för att vi i Bergslagen, när vi skall kartlägga och vidareprospektera de ytterligare fyndigheter som finns här, kan behöva ett mineraltekniskt center att lita till. Därför efterlyser jag och hoppas på regeringens intresse av att ur rent industripolitisk synpunkt engagera sig i forsknings- och utvecklingsarbete, så att vi här i Bergslagen kan räkna med att den verksamhet som bedrivs vid mineralprocesslaboratoriet kan få fortsätta.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg modifierar väl sin katastrofteori något, när han säger att det är ett allvarligt problem. Självfallet är vi överens om det. Jag är väl medveten om detta efter att under tre år ha följt SSAB:s utveckling ganska nära. Vad jag menar är att man – där får ni ursäkta om jag återopade valkretsen – bör diskutera detta i en konstruktiv anda. Vi har ett ansvar inte minst mot de anställda, och vi måste här se till problemen för koncernen i dess helhet – inte bara till vissa bestämda driftplatser. Nu har det slumpat sig så, att t. ex. problemen i Norrbotten inte är företrädna i den här debatten. Jag ber att få påminna herrarna om att vi har ett ansvar också mot SSAB:s anställda i Luleå.

Lars-Ove Hagberg hävdar att riksdagen – eller om han då menar regeringen – borde ange de förutsättningar under vilka MBL-förhandlingarna skall ske. Det är en helt orimlig ståndpunkt, och den stämmer inte med andan och meningen med MBL-förhandlingarna eller över huvud taget med det förfarande som utbildats på svensk arbetsmarknad i förhandlingar och överläggningar mellan fackföreningsrörelsen och företagen. Det är ju faktiskt så, att vi hittills ansett att sådana relationer skulle kunna utvecklas utan att politiska instanser ger sig i det här och anger förutsättningar för förhandlingarna. Jag tror att vi skall vara aktsamma om den svenska modellen i det avseendet även i fortsättningen.

Lars-Ove Hagberg säger vidare att han inte vill konservera strukturen men vill ta vara på resurserna. Problemet är: Hur klarar man den ekonomiska påfrestningen på sikt, om man inte är beredd att vidta åtgärder för att förbättra företagets resultat? Jag är inte klar över hur Lars-Ove Hagberg tänker sig att finansieringen skall klaras. Min fråga är – och den kan också gälla Hans Petersson i Hallstahammar: Vilken sektor av näringslivet är det man skall ta resurserna från om man skall undvika att göra ingrepp för att rationalisera och effektivisera produktionen t. ex. inom handelsstålsindustrin? Resurserna är inte outtömliga. Man har alltså att ständigt göra en prioritering, och det är också det som är industripolitikens ändamål.

Hans Petersson måste ha glömt en liten men ganska väsentlig detalj i detta sammanhang, nämligen att SSAB har att avsätta sin produktion i huvudsak på hemmamarknaden – det är också i och för sig den som är den mest intressanta. Men där möter man hård konkurrens från importstålet, och de marginalkvantiteter som man måste avsätta internationellt utsätts i dagens läge för en mördande priskonkurrens. Det är ett problem, Hans Petersson, som man inte klarar med fagert tal och fromma önskningar.

Om Hans Petersson förespråkar en ny protektionism eller en ny svensk handelspolitik, är han då medveten om vilka konsekvenser det skulle ha för annan svensk exportindustri? Jag vill erinra Hans Petersson om att just prishöjningen på stål och över huvud taget industripolitiken inom järn- och stålområdet är föremål för alldeles speciell uppmärksamhet i våra konkurrentländer och i internationella organ. Det är alltså fråga om ett mycket besvärligare problem än vad Hans Petersson vill göra gällande.

Kjell-Olof Feldt säger att jag förutsätter att styrelsens förslag alltid är de bästa. Självfallet är jag helt utan illusioner beträffande styrelsers möjlighet att se igenom alla problem, att med hundra procentig säkerhet kunna bedöma en marknad, att fastlägga planer etc. Men det är styrelsernas uppgift att besitta den sakkunskap som ger mandat för att styra ett företag. Ifrågasätter man styrelsens och ledningens kompetens, skall man verka för att styrelse och ledning byts ut. Men så länge man har förtroende för styrelsen har man också anledning att förutsätta att den har den bästa överblicken i företaget och de bästa möjligheterna att ange förutsättningarna för dess verksamhet.

Jag utgår ifrån att SSAB:s styrelse har denna kompetens, och jag har hittills inte haft anledning att ifrågasätta styrelsens eller ledningens förmåga.

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

Tvårtom tycker jag att man på det hållet har gjort ett gott, ja i många stycken beundransvärt arbete, eftersom det är fråga om en ovanligt komplicerad företagskonstruktion. Jag vill också säga att verksamheten tack vare fackföreningsrörelsens engagemang i SSAB:s bildande och fortsatta aktivitet hittills har utvecklats i rätt riktning, även om det ekonomiska klimatet nu är kärvt.

Jag kan aldrig tro att Kjell-Olof Feldt menar att man när man anser att det är motiverat skall gripa in och i detalj för styrelsen ange hur den bör sköta företaget eller reglera hur en verkställande direktör skall uppträda och utöva sitt ämbete. Det är i så fall för det första fråga om ministerstyre, vilket ju är en styggelse också konstitutionellt. För det andra är det praktiskt en orimlig situation, som man då ställer företagsledningen inför. Dessutom är det orimligt att göra ett företag beroende av en politisk debatt på det sätt som det då skulle bli fråga om.

SSAB har alltså dess värre kunnat notera ändrade förutsättningar. Företaget har också haft tid på sig att, också med hjälp av utomstående konsultföretag, genomlysa sin tekniska och kommersiella situation på ett sätt som har gett nytt beslutsunderlag. Det vore då fel av företagets ledning att inte utnyttja de erfarenheter och kunskaper som förvärvats under den tid som ledningen fortlöpande arbetat med företagets fortsatta organisation. Dessutom skulle man ju löpa risk att göra ett allvarligt fel, om man bortsåg från riksdagens övergripande målsättning, nämligen att företaget skall arbeta i syfte att uppnå lönsamhet. Riksdagen har angivit det målet och understrukt dess betydelse genom att ange vissa bestämda ekonomiska ramar. Det är inte någon verksamhet på löpande räkning som företaget skall bedriva, utan det är ett klart definierat mål som skall nås, nämligen att företaget inom något år skall bli lönsamt. Utöver detta har riksdagen som sagt klart angivit under vilka förutsättningar detta mål skall uppnås genom att riksdagen har fixerat vissa bestämda ekonomiska ramar.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Så kom då industriministern ner på jorden igen och talade utan de beskyllningar som han kom med tidigare.

Jag skulle vilja säga att skillnaden mellan ett mycket allvarligt problem och en katastrof är hårfin. Det som jag kallade katastrof är ett mycket allvarligt problem: 1 000–1 500 människor förlorar sin sysselsättning. I det här sammanhanget kan man fråga: Varför tillsatte industriminister Åsling förra gången den Rehnbergiska utredningen? Var det inte för att överbrygga motsättningarna? Och vad betyder den utredningen i dag? I dag är dess resultat bortsopade. Kan inte industriministern nu gå in med liknande åtgärder, som kan ge en fingervisning om att det behöver göras någonting åt den berörda företagsledningen, som är så förträfflig?

Men så förträfflig kanske den inte är enligt de anställdas mening. Om inte alla fack hade vaknat till tidigare, så har de gjort det nu, och nu ser de verkligen vad det handlar om. Att MBL-förhandla i det läget är naturligtvis att förhandla på företagsledningens villkor, och då har de anställda inte stora

chanser till annat än att säga nej. Men när man har slutförhandlat gäller ju den regeln, att företagsledningen har möjlighet att genomdriva vad den vill ändå, och då behövs det en stark regeringsmakt och en stark industriminister, som törs säga ifrån. Men det törs inte industriminister Åsling.

Industriministern kan naturligtvis inte beskylla mig och mitt parti för att inte ha lagt fram förslag till en annan linje. Vi vill ha en annan linje i stålpolitiken – en uppfattning som i stor utsträckning även delas av industriministerns partikamrater i mitt län – som innebär att vi skall ha en stålpolitik som är decentraliserad, som skall utgå från råstålsframställning och leda fram till färdigställda produkter. Men detta är tydligen industriministern inte alls intresserad av, utan han tycker att det är helt orealistiskt. De finansiella medel som sattes in för att åstadkomma en sådan utveckling skulle dock ha vida starkare verkan på sikt och kanske undanröja de stora samhällsekonomiska förluster på sikt som vi nu drabbas av, när vi gång på gång måste dra ner den svenska handelsstålsindustrin.

Jag vill därför återigen ställa frågan: Är det inte så, herr Åsling, att det som vi sade den 6 april 1978 om att de internationella förhållandena får styra, kommer att vara giltigt ännu en gång, om vi inte gör någonting? Kan vi då bara passivt underordna oss det faktum att japanerna flyttar kapital till Sydkorea och dumpar våra priser? Var hamnar vi då?

Den andra frågan som jag skulle vilja ställa till industriministern är: Vem skall betala de människor som kommer att bli arbetslösa när en hel bransch, en hel basnäring, slås ut?

Man har kanske lärt sig av det här att ger man ett finger åt kapitalet, åt dem som bestämmer, så tar det hela handen.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Industriminister Åsling är inne i labyrinten och springer. Den leder bara fram till ett enda mål. Tydligen är det målet en avrustning av svensk industri, om man får dra ut konsekvenserna av vad som håller på att hända. Det är också fråga om en avrustning av yrkeskunnandet. Om han bekymrade sig litet grand, höjde sig på tå och tittade ut över kanten på de skenbart höga murar som omger den enklaste vägen i den här labyrinten, skulle han kanske se en del andra utgångsvägar och även få ett annat perspektiv.

Industriministern frågar mig: Varifrån skall ni ta resurserna i näringslivet för att rädda den del av stålindustrin som ni vill rädda? Jag skulle kunna ställa precis samma slags fråga till industriministern: Varifrån skall han ta pengarna för att hålla liv i de människor som han vill ställa utanför grindarna? Personalkostnaderna för de 400 som det blir fråga om i Oxelösund är ju lika stora – eller kanske rent av större – när de står utanför grindarna som när de står innanför och producerar.

Nej, det är så att industriministern fullföljer det här avtalet till punkt och pricka, dvs. han ser till att verksamheten i bolaget bedrivs efter affärsmässiga och företagsekonomiska principer. Om så ej sker skall de privata ägarna ha rätt att få sina aktier inlösta. Det blir i stället så att den andra delen av

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

aktieägarna – den svenska staten och det svenska folket – får ta hela ansvaret för att de privata aktieägarna slipper undan. Vore inte den enklaste vägen att säga upp det här avtalet, göra om förhandlingarna och försöka få de privata aktieägarna att ta sin del av ansvaret för en investering och utveckling med hänsyn till de framgångsvägar som ändå måste finnas inom svensk stålindustri. Folk i Oxelösund har pekat på de framgångsvägarna och frågat varför man inte gör någonting åt en alternativ utveckling i grovplåtverket och investerar sig ifrån de här problemen. Nej, så enkelt är det inte!

Frågan om importen och de internationella priserna kan skenbart vara ett olösligt problem. Men i min hemort Hallstahammar har bruket klart och tydligt talat om att ett problem för bruket är att Bulten-Kanthal tvärs över gatan köper råämnen från Japan. Hur i all världen kan det vara företags-ekonomiskt och samhällsekonomiskt rimligt? När vi har malmen i Bergslagen och möjlighet att framställa ämnena tvärs över gatan, så körs de ändå med båt från Japan. Om man sätter in stålpolitiken i dess samhällsekonomiska perspektiv och frikopplar de privata intressena, kan vi också rädda jobben.

KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! I sina inlägg här i kväll har industriministern satt sig på flera höga hästar. En sådan häst satte han sig på när han ville undervisa oss om att riksdagen inte skall diskutera sådana här frågor innan MBL-förhandlingarna är slutförda. Men från den hästen har han redan ramlat ned. Det svar han gav oss var nämligen ett fullständigt oreserverat stöd för företagsledningen. Det hade herr Åsling kunnat undvika om han velat vara neutral i sitt svar och avstå från att ställa upp för den ena parten i de kommande förhandlingarna.

Är det inte så, herr Åsling, att representanter för ert departement redan har meddelat alla intresserade att det enda departementet kan stödja är den uppläggning företagsledningen har – det blir inga pengar, det blir över huvud taget ingenting som skulle kunna innebära ett fullföljande av riksdagens strukturplan.

Nu vill jag ha besked: Är inte det här en avvikelse från den strukturplan som riksdagen beslutat? Är det inte också en avvikelse från det riksdagsbeslut som angav takten för strukturplanens genomförande?

Herr Åsling försöker med tal om ministerstyrelse smita ifrån detta konstitutionella problem. Jag måste fråga: Menar han verkligen att en än så kompetent styrelse i ett företag får sätta sig över riksdagens beslut utan att den ansvariga regeringen behöver ingripa? Kan herr Åsling bara dölja sig bakom att han har ett sådant enormt förtroende för Björn Wahlström och hans kolleger?

Det går inte heller att komma ifrån detta genom att tala om en politisk debatt. Det är ett riksdagsbeslut det gäller. Och skall det vara någon mening med att riksdagen behandlar frågor som rör statliga företag, så skall väl dessa statliga företag rätta sig efter besluten.

Nu frikänner industriministern styrelsen från ansvaret. Jag kan bara

konstatera att det enda som då återstår för oss är att utkräva det konstitutionella ansvar som åvilar landets regering. Såvitt jag förstår innebär det som herr Åsling har sagt här i kväll en fråga för riksdagens konstitutionsutskott.

För ett par år sedan var det en helt annan industriminister vi hade här i kammaren. Då hade han spenderbyxorna på sig, då rann miljarderna i strida strömmar ut ur industridepartementet. Jag tror, herr talman, att den enkla förklaringen till att herr Åsling nu måste krypa bakom SSAB-styrelsen och försöka smita undan det faktum att här begås ett brott mot ett riksdagsbeslut, det är att han inte får några pengar. Gösta Bohman har sett till att nu är det slut med penningkarusellen i industridepartementet. Det är förklaringen till hela den här bedrövliga historien.

INGEMAR KONRADSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade inledningsvis att det kan vara tveksamt om svaret på min fråga borde avlämnas i samband med den här debatten. Den debatt som nu har förekommit visar också att det inte var lämpligt att i samband med svar som gällde de övriga problemen med produktionsenheter inom SSAB ge svaret beträffande mineralprocesslaboratoriet.

Industriministern undviker att svara på mina frågor, och då undrar man vad industriministern har för avsikt med det. Finns det inget intresse på industridepartementet för att ta upp en diskussion om forsknings- och utvecklingsarbetet inom svensk gruv- och stålindustri?

Här har ju industriministern ett utsökt tillfälle att ta ett framåtsyftande initiativ för en offensiv utveckling av ett par viktiga näringsgrenar. Gruvarbetarförbundet har i sitt handlingsprogram visat vilka möjligheter som finns för sysselsättning och konkurrenskraftig produktion om vi satsar på forsknings- och utvecklingsarbete. Varför då inte ta chansen till sådana initiativ?

Är det inte ett industripolitiskt intresse att samhället engagerar sig i forsknings- och utvecklingsarbete kring de mellansvenska malm- och mineraltillgångarna? Är det inte också ett industripolitiskt intresse att ta vara på allt det kunnande och all den dokumentation som finns inom detta företag för att bedriva ett sådant arbete? Borde vi inte kunna vara överens om att det inom processlaboratoriet finns så stort kunnande och så värdefulla erfarenheter att detta borde kunna vara grunden för ett mineraltekniskt centrum, förlagt till Bergslagen?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg anger siffror för människor som han väntar skall förlora sina arbeten. Jag tror att vi skall vara försiktiga med att bolla med dessa siffror. Jag förutsätter nämligen att en viktig del av resultatet av de förestående MBL-förhandlingarna mellan företagets ledning och facket är att man hittar vägar som innebär att man kan begränsa de konsekvenser som man har angett som en maximal effekt av planerna. Jag tror nämligen inte bara att man från SSAB:s sida är beredd till handling

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

genom den personalpolitiska giv som man har gett offentlighet åt utan också att man från facket sida är beredd att hjälpa till på olika sätt för att begränsa konsekvenserna. Det skulle jag vilja säga är en förutsättning för att strukturplanen skall kunna genomföras. Jag vill också peka på de stora investeringar – i själva verket, om man ser till vad som händer i svensk industri f. n., mycket stora investeringar – som sker i Domnarvet. Där är det inte fråga om en, som Hans Petersson sade, avrustning som drabbar SSAB, utan där är det fråga om en upprustning, en satsning på sektorer inom stålindustrin, där man bedömer sig ha de bästa utvecklingsmöjligheterna. Redan detta stora investeringsprogram i Domnarvet kommer ju att ge mycket betydande sysselsättning.

Jag upplever alltså trots allt, trots rubrikerna och trots debatterna, förutsättningarna att lösa sysselsättningsproblemen som goda. Men det förutsätter naturligtvis att företaget får någon form av arbetsro och att vi har det förtroendet för facket och företagets ledning att vi också låter dem försöka lösa de här problemen utan att söka påverka förfarandet eller dramatisera utvecklingen. Jag tror utifrån de erfarenheter jag har av SSAB:s bildande att facket är berett att ge en konstruktiv medverkan och att det också skall finnas möjligheter att den vägen lösa problemen.

När Hans Petersson säger att kostnaderna för människor i ett modernt samhälle är fasta delar jag hans uppfattning. Det är riktigt att kostnaderna i princip är lika stora för människorna utanför fabriksgrinden som innanför. Men det är ju inte ointressant vad människorna sysslar med. Och det gäller ju, om vi skall klara vårt bytesbalansmål och att generera de kapitalresurser vi behöver för förnyelsen i näringslivet, att vi sysslar med det som ger det bästa utbytet och att den produktion vi är involverade i ger det bästa bidraget till nationen. Det är faktiskt så att järn- och stålindustrin i dess irrationella delar – i de delar som alltså inte klarar marknaden – inte ger det bidrag till våra nationella resurser som man skulle önska. Det gäller alltså att skapa alternativ produktion, aktiv sysselsättning i branscher och företag där tillväxten och framtidsutsikterna är bättre. Det är det som är industripolitikens huvuduppgift.

Kjell-Olof Feldt säger att mitt svar är ett stöd för företagsledningen. Jag har inte tagit ställning till företagsledningens strukturplan. Jag har lämnat en redogörelse. Hur skulle det vara om interpellanterna själva läste sina egna frågor? Jag har efter bästa förstånd sökt lämna en redogörelse för den aktuella situationen utifrån de önskemål som har rests i frågorna. Jag har nogsamt betonat att planerna inte har varit föremål för regeringens ställningstagande. Det är styrelsen och ledningen för företaget som har lagt fram planerna. Vi har från departementets sida inte varit involverade i den processen. När Kjell-Olof Feldt säger att det har utgått ett meddelande från industridepartementet om att inga pengar skulle stå till förfogande för SSAB är detta fullständigt gripet ur luften. Det har inte från SSAB:s sida rests några anspråk. Ramarna är anvisade. Vi har över huvud taget inte haft anledning att inskrida i SSAB:s värdering av situationen.

Sedan framhårdar Kjell-Olof Feldt i att säga att vad som nu sker är en

avvikelse från riksdagsbeslutet. Enligt min uppfattning är det inte det. Den övergripande målsättning som riksdagen angett är att företaget skall uppnå lönsamhet. Skall inte den målsättningen gälla? Menar Kjell-Olof Feldt att företagsledningen inte skall sträva efter att uppfylla det målet? Det är nämligen basen för vad vi diskuterar här. Det vore angeläget att få ett klarläggande om Kjell-Olof Feldt och socialdemokratin har sprungit ifrån den målsättning som var grundläggande när SSAB bildades.

Det är riktigt som Kjell-Olof Feldt säger att vi tidigare har satsat stora belopp i industripolitiken. Socialdemokraterna har inte bara stött detta utan också ställt ökade krav på satsningar. Satsningen på SSAB anser jag fortfarande vara motiverad och nödvändig för att skapa ett större handelsstålsföretag här i landet av internationell klass och med utsikt att klara den långsiktiga konkurrensen på världsmarknaden. Det var nödvändigt med en kraftig satsning. Det är också nödvändigt att låta detta företag konsolidera sig organisatoriskt, tekniskt, kommersiellt och finansiellt.

Jag tycker att en konklusion av den här debatten är att det vore önskvärt om vi här i riksdagen nu kunde i samförstånd se till att SSAB fick den arbetsro som behövs för att klara den svåra uppgift företaget har framför sig. Det är också angeläget att vi ger företagsledningen och facket förtroendet att i någorlunda lugn och ro bedriva de förhandlingar som skall ange de närmare förutsättningarna för det fortsatta arbetet.

Förste vice talmannen, som under detta anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, anmälde att Hans Petersson i Hallstahammar och Lars-Ove Hagberg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Jag kan till alla delar instämma i den kritik som Kjell-Olof Feldt här har riktat mot de tankegångar som har skymtat från SSAB och mot det sätt på vilket industriministern har besvarat de interpellationer som här föreligger.

Vi genomförde i fjol i Sörmlands län en näringslivsutredning till följd av den oro vi kände för vad som skulle komma att hända framöver med den industriella utvecklingen i länet. Vi upplever att där kan finnas risk för betydande strukturförändringar som kan komma att drabba sysselsättningen hårt. Över partigränserna konstaterade vi att de här frågeställningarna, bekymren och problemen inte kan klaras om vi bara överlåter åt marknads-krafterna att fungera. Över partigränserna konstaterade vi också att vi här måste få en aktiv industri- och näringspolitik som beaktar de samhällsekonomiska konsekvenserna av vad som händer, som beaktar effekterna på sysselsättning och regionalpolitik.

I detta sammanhang talar industriministern själv om nödvändigheten av ett totalt perspektiv. Det är detta totala perspektiv på industri- och näringspolitiken som vi efterlyser och icke det sätt att hantera industripolitiken som industriministern tycks vara hemfallen åt, när han lika passivt som

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

sin föregångare i ämbetet i folkpartiregeringen möter de här problemen och uppenbarligen menar att det är en utveckling som varje företag för sig får ta ansvaret för.

Det är den här uppgivenheten från industriministern som oroar oss så starkt. Inte minst är vi oroade över vad som kan komma att hända i Oxelösund. I sitt svar säger industriministern: "Självfallet skall regeringen ta sitt ansvar för de människor som drabbas och genom kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser så långt möjligt underlätta situationen för dem." Hur skall man – och det är min fråga – med en så passiv inställning till industri- och näringspolitiken kunna åstadkomma kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser? Kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser i den situation som vårt land befinner sig i förutsätter en aktiv och icke en passiv industri- och näringspolitik, där man bara anpassar sig till de s. k. självläkande krafterna.

Nu sade industriministern till sist att han och regeringen inte hade tagit ställning till förslagen från SSAB. Har man anledning förmoda att den här debatten kanske utlöser ytterligare några funderingar från industriministern och måhända en ansträngning hos honom att lösgöra sig ur moderaternas mera renodlat kapitalistiska föreställning om hur industripolitik skall skötas? Kanske den här debatten kan få industriministern att ändra inställning och möta industripolitiken med mer optimism, så att han försöker utnyttja de förutsättningar som vi skapade med SSAB. Jag hoppas verkligen att vi inte, efter så kort tid, skall behöva uppleva mera uppgivenhet från den borgerliga regeringens sida.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Jag beklagar att jag måste säga ytterligare några ord till industriministern i den här debatten. Han hävdar att det inte innebär någon avvikelse från riksdagsbeslutet att metallurgin i Domnarvet upphör 1980 och att man drar ned på grovplåtstillverkningen i Oxelösund i stället för att expandera. Varför? Jo, riksdagen ville att SSAB skulle uppnå lönsamhet, säger Nils Åsling. Men på det sättet kan man motivera vilka avsteg som helst från den fastställda strukturplanen.

Nu är det emellertid så, Nils Åsling – jag har sagt det två gånger – att riksdagsmajoriteten, i vilken också herr Åslings parti ingick, krävde att metallurgin skulle vara kvar i Borlänge t. o. m. 1982. Man var beredd att ställa de pengar till förfogande som det kunde kosta extra för SSAB. Man sade att detta inte skulle påverka den lönsamhet som SSAB-ledningen eftersträvade. Den skulle man klara genom ett riksdagsbeslut om särskilda pengar.

Vad är det för mening med att säga att nedläggningen av metallurgin måste ske tidigare på grund av dålig lönsamhet, när det fanns en riksdagsmajoritet som för bara sex månader sedan var beredd att ställa pengar till förfogande? Vad är det som har hänt, herr Åsling? Beror den ändrade inställningen på att det numera är ekonomiminister Gösta Bohman som svingar färlan över de övriga departementscheferna?

SSAB:s chef har varit ute – och stått såsom en tupp på en sophög, höll jag på att säga – och förklarar att han inte tänker ta emot några pengar av riksdagen eller av vem det vara må. Kan det möjligen vara så, herr Åsling, att han hade en aning om att det inte lönade sig att begära några pengar, eftersom kontakterna med industridepartementet redan givit vid handen att kassakistan var tom?

Det är en omöjlig ståndpunkt som herr Åsling försöker inta, när riksdagsbeslutet är så klart och entydigt på denna punkt. SSAB skulle med fullt bevarade egna lönsamhetskriterier kunna köra metallurgin i Borlänge såsom riksdagen avsåg, om regeringen är beredd att ställa de medel till förfogande som behövs. Det fanns alltså en majoritet för sex månader sedan som var beredd att göra det. Från den majoriteten har tydligen centern nu hoppat av. Det blir nog första avhoppet i en lång serie från en socialt medveten näringspolitik som herr Åsling kommer att få göra under den närmaste tiden.

Sedan vädjar Nils Åsling om arbetsro för SSAB:s styrelse och för facket. Men det skulle ju strukturplanen ge. Det var detta SSAB vädjade om i våras, när man ville att de politiska partierna och facket skulle anta Björn Wahlströms strukturplan. Man ville ha arbetsro. Den arbetsron hade man haft om man inte hade ändrat i strukturplanen. Denna debatt hade inte behövt äga rum här i kväll, om inte SAAB:s styrelse den 11 december hade tänkt sig att göra väsentliga förändringar i strukturplanen. Det är nästan hyckleri att komma och begära att vi nu igen skall ge arbetsro, åt denna styrelse, som aldrig kan bestämma sig för vad strukturplanen skall bestå av.

Vi skall ha förtroende för SAAB:s styrelse – och för de anställda också tydligen. Jag frågade Nils Åsling i mitt första inlägg om han förstod vad det innebär för förtroendet för statens näringspolitik och för ett stort statligt företag att denna strukturplan nu rivs upp, att löften som gavs för sex månader sedan tas tillbaka och att riksdagens beslut för sex månader sedan körs över.

Ingen – och det vet Nils Åsling – var lycklig över strukturplanen eller riksdagsbeslutet. Alla kände att här skulle påfrestningar komma. Berörda orter, fackliga organisationer och anställda skulle få ge upp viktiga intressen. Det var strukturplanens innebörd. Men det skedde i en tanke att nu har vi äntligen kommit fram till någonting som alla kan arbeta efter. Detta är ändå en framstegsväg – må vara att den inte var vad vi drömde om.

Nu står folk där igen och vet ingenting om framtiden. Om man efter sex månader kan riva upp ett beslut, vad blir då nästa steg? Om lågkonjunkturen blir ännu djupare, vilka övriga bitar av strukturplanen faller då?

Jag trodde, fru talman, att den omständigheten att detta var ett statligt företag, att samhället har satsat stora pengar i SSAB och att det har lagts ner stor möda på att skapa någorlunda politisk och facklig enighet kring denna plan skulle innebära att strukturplanen hade någon innebörd för den sittande regeringen och dess industriminister. Det har den dock inte. Han far med allmänt tal om förtroende, om arbetsro och om att vi skall respektera kravet

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

på lönsamhet.

Ett litet tips till slut. Jag vet att Nils Åsling inte har några pengar. Men det finns ju privata ägare i SSAB, som f. n. anser sig ha väldigt gott om pengar och köper upp företag här och företag där. Kunde det inte vara möjligt att vända sig till dem som äger hälften av SSAB:s aktier och fråga om inte de är beredda att göra en insats så att strukturplanen kan genomföras enligt de ursprungliga ritningarna? Är de privata ägarna helt utan ansvar, Nils Åsling?

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Ge fack och företag förtroendet att lösa dessa problem i lugn och ro, säger industriministern. Jag föreställer mig att det inte är så värst mycket av lugn och ro ute på de arbetsplatser där i dag ryktena cirkulerar om att 200, 300, 400, 500 människor eller hur många det nu rör sig om skall bli arbetslösa. För Oxelösunds del lär det röra sig om mellan 300 och 500 personer.

I lugn och ro – dvs. utan en mängd bråkiga riksdagsmän som framställer frågor med anknytning till det här. Är det detta som menas, herr Åsling?

I lugn och ro och med hjälp av MBL, som enligt vad alla vet – även herr Åsling – nu kallas för tutan: man tutar innan man kör över. Det finns ju inte en människa i Sverige i dag som hävdar att MBL är något egentligt verktyg för att komma någonstans i de här förhandlingarna. Hur många jobb tror ni att man kan rädda med MBL?

Sedan måste jag också notera ett framsteg i debatten. Herr Åsling säger att personalkostnaden är fast, även om folk är utanför grindarna. Och det är intressant, för då har herr Åsling börjat acceptera en samhällsekonomisk syn på dessa problem. Det är bra, och vi skulle då faktiskt kunna gå vidare och diskutera utifrån detta att kostnaden är lika stor för samhället, oavsett var en person befinner sig. Och jag skulle vilja tillägga: Kostnaderna är kanske större när man blir arbetslös på grund av sociala och ekonomiska omställningsproblem.

Men så till det senaste som herr Åsling sade. Han hävdar att industripolitikens viktigaste uppgift är att klara ut sådana här problem och planera för alternativ sysselsättning osv. Då är vi, efter två timmar, tillbaka precis där jag ställde den första frågan: Vilken typ av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är det som åsyftas i svaret? Vad är det för jobb som skall skapas i Oxelösund? Vad är det för besked man skall säga att jobbarna i Oxelösund har att vänta?

Vi är tillbaka vid samma punkt, herr Åsling. Skall vi börja om nu igen efter den här utvecklingen över hela landets stålpolitik?

Kanske jag nu kan få svar på de frågor jag ställde från början?

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Industriministern sade att jag skulle vara litet försiktig med de siffror jag använder när det gäller personer som kanske blir arbetslösa och att det fanns vägar att rädda deras sysselsättning. Ja, de vägar som står till buds

nu är att förtidspensioneras vid 58 år och att få ett års lön om man hittar ett annat arbete. Men det är inte lätt att rädda de här människorna i MBL-förhandlingarna, där ledstjärnan är den som industriministern ställde sig bakom, nämligen att personalkostnaderna skall minska från 40 till 30 %. Jag misstänker att om vi fastställer detta ordentligt, som industriministern nu har gjort, stänger man igen den stora väg som förut stått öppen genom samhälls ekonomin för att rädda dessa människor. Den stängs igen definitivt, om man tittar på företagsekonomi.

När det gäller avrustning eller upprustning av Domnarvets Jernverk vill jag säga någonting som kan låta pessimistiskt. Men med nuvarande inriktning gör man bara en sak i dagens läge. Det är att satsa på den produkt som är mest lönsam f. n. och de närmaste tio åren. Den stora faran i den strukturrationalisering som sker vid Domnarvets Jernverk är att när tiden för tunnplåten är ute, då är tiden ute också för Domnarvet. Det sker ingen satsning på något utöver den standardprodukt man har, och man ser heller inga tendenser till en ökad manufakturering. Jag vill peka på den faran.

Vi har nu fört den här debatten ganska länge. Jag har ställt frågor om industriministern är beredd att rädda svensk handelsstålsindustri. Vi har fått ett definitivt nej av industriministern. Det går inte att rädda den – företagsekonomiska principer skall få gälla, det skall MBL-förhandlas.

Med det sociala ansvaret är det likadant – det sociala ansvaret mot regionalpolitiken, mot decentraliseringen. Det är företagsekonomi som skall vara avgörande.

De privata intressena skall få gå fria, det skall inte utmätas något ansvar. Industriministern vill inte ens uttala att detta borde göras.

Om de nya framgångslinjerna får jag inte höra någonting. Jag har frågat om vi inte skulle ta initiativ till en ny handlingslinje för svensk stålpolitik och för alla dessa orter. Men vem är det som inte vill diskutera nya framgångslinjer utan lägger fram den gamla strukturplanen och dess revidering till det sämre samt hävdar att man skall behålla allt gammalt och inte satsa på någonting nytt? Jo, det är just industriministern. Han vägrar att diskutera varje annan form, och han vägrar också att svara på frågan om vi skall satsa på den nya processen elred.

Industriministern frågar i stället både Hans Petersson och mig hur vi skall finansiera denna utbyggnad och vilka grenar vi skall satsa på. Vi skall satsa på det som ger det bästa utbytet. Men vad har industriministern för utbyte att komma med? Vilka nya jobb skall vi satsa på i denna region? Inga, vad jag vet – industriministern har inte angett några. Vilka branscher skall vi satsa på? Inga, vad jag vet, åtminstone inte några som är nya och kan vara nydanande. Därför är svaret mycket negativt. Vi som bor på dessa stålorter men inte bara begränsar oss till vår egen ort utan ser hela stålindustrins framtid som även vår egen inser att vi inte har fått något stöd. Det är fritt fram för SSAB-ledningen. Jag hoppas naturligtvis att fackföreningarna och alla dess medlemmar skall göra allt vad de kan. Men jag kan konstatera att om de eventuellt skulle nå framgång så är det inte med hjälp av industriministern

Tisdagen den
18 december 1979

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

eller av en samhällsekonomisk politik från statsmakterna. Det är enbart av egen styrka som de skulle vinna framgång och rädda jobb.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Svante Lundkvist blandade sig i debatten – och det var intressant. Kontentan av vad han sade var att han tycker att industripolitiken borde inriktas på att bromsa, i detta fall bromsa upp, vad företagets ledning bedömer som en nödvändig utveckling – bromsa ett företags utveckling till ett konkurrensdugligt företag som kan erbjuda sina anställda trygga arbetsförhållanden.

Det är ganska intressant att märka att det här nu uppenbart sker en åsiktsförändring inom socialdemokratin. Vi skall inte längre satsa på en industristruktur som är utvecklingsduglig, utan vi skall belasta de knappa resurser landet har med att konservera en befintlig struktur. Detta innebär, som jag har sagt tidigare i debatten, ofrånkomligen att insatser på andra områden i nuvarande budgetsituation och med det bytesbalansperspektiv vi har framför oss måste dras ner och att man nöjer sig med en låg ambitionsnivå när det gäller industripolitiken. Jag finner det naturligtvis beklagligt att socialdemokratin, med dess gamla traditioner i detta avseende, nu har slagit in på en så konservativ linje.

Oavsett vad Kjell-Olof Feldt vill göra gällande beträffande behandlingen av strukturplanen i riksdagen finns det övergripande målet att företaget skall arbeta sig fram till lönsamhet kvar – och den beställningen är från riksdagen. Det var ingen som ifrågasatte detta när frågan senast var uppe i riksdagen. Detta finns alltså kvar som en övergripande målsättning.

Om man ifrågasätter detta och är beredd att säga att vi skall skjuta lönsamhetsmålet ett antal år framåt i tiden har man ökad motståndskraft när världsmarknaden förändras, när det visar sig att tidigare utarbetade investeringskaikyer inte håller etc. Men då skall man också ha kurage att här säga: Låt oss skjuta målet om företagets lönsamhet på framtiden och vara beredda att ta de konsekvenser det innebär inte minst när det gäller företagets egna strävanden. Jag skulle finna det mycket olyckligt, om vi skulle gå den vägen och ”belöna” det engagemang som anställda och ledning har visat i denna uppbyggnadsprocess med att plötsligt från samhällets sida sänka ambitionsnivån.

Beträffande den socialt medvetna näringspolitik som Kjell-Olof Feldt sade att jag tidigare bedrivit – jag tackar för det erkännandet – vill jag påpeka att samma principer bör gälla även fortsättningsvis. Jag är förvissad om och förutsätter givetvis att den forcering av vissa delar i strukturplanen, som man eventuellt kan komma fram till som ett faktum, genomförs i socialt acceptabla och anständiga former och att de MBL-förhandlingar som nu inleds ger underlag för beslut i den riktningen. Det är ju en förutsättning, och det är målet för och ändamålet med en MBL-förhandling.

Till Hans Petersson i Hallstahammar vill jag säga att jag har inga illusioner om att dessa frågor inte kommer upp i riksdagen, och jag beklagar inte alls denna debatt. Tvärtom, den är nyttig och nödvändig. Men vad jag efterlyser

är en konstruktiv anda, en vilja att stödja företaget och dess anställda i en besvärlig omställningsperiod – inte att ifrågasätta och med allehanda olycksprofetior försöka göra hela skeendet till någonting annat än vad det är.

Detta att jag nu ansluter mig till en samhällsekonomisk syn är ingen nyhet. Det är självklart, med den omsorg vi har anledning att ha om enskilda människor, att arbetskraften är en fast kostnad. Men det är likafullt avgörande för samhällsekonomin och för våra framtida resurser vilken produktion människorna befinner sig i. Därför är det inte ointressant vad som är den alternativa möjligheten. Här finns ändå stora möjligheter till expansion i verkstadsindustrin. Vi har t. ex. med industrifonden inlett en satsning också på nationella projekt som kan vara av intresse i sammanhanget.

Till Lars-Ove Hagberg vill jag säga att det är självklart att de enskilda intressenterna skall vara med i den ram som avtalet har stipulerat. Men avtalet gäller ju, och jag har självfallet ingen anledning att ifrågasätta avtalet och de riktlinjer det drar upp.

Får jag avslutningsvis i denna debatt konstatera att vi här har diskuterat någonting som väl måste karakteriseras som en intern preliminär planering i företagets styrelse. Vi har ibland diskuterat som om förändringen vore ett faktum. Den är inte ett faktum, utan den är ett förslag som har arbetats fram inom företaget. Det är rimligt att man avvaktar resultatet av de samråd som sker inom företaget med de anställda innan man med den tvärsäkerhet som vissa talare gett uttryck för börjar värdera effekten och resultatet av vad som är en preliminär plan. Först då blir debatten meningsfull, och först då kan vi här i kammaren ta ställning till de sociala och samhällsekonomiska konsekvenserna av de strukturåtgärder som SSAB har preliminära planer på att genomföra.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Det är inte på det sättet, industriministern, att socialdemokratin har ändrat uppfattning om behovet av att vi får en planerad näringspolitik. Det är tvärtom så att vi hela tiden har krävt att de borgerliga regeringarna skulle försöka sig på uppgiften att ge oss en mera långsiktigt planerad näringspolitik. Vi hade på olika områden påbörjat denna näringspolitik genom att inventera förhållandena i bransch efter bransch. Men det som kännetecknade den borgerliga regering som tog över 1976 var att bl. a. Nils Åsling sade att detta skall inte samhället lägga sig i på det sätt som socialdemokratin har tänkt sig, utan detta skall kunna skötas av branscherna själva. Jag hänvisar bara till vad som hänt inom skogsindustrin, där Nils Åsling har skjutit dessa problem framför sig och där vi fortfarande inte har det handlingsprogram som vi så väl skulle behöva för att kunna möta de problem som finns där.

När det sedan gäller SSAB och den strukturplan vi har diskuterat här i dag, så ger industriministern upp ett försök till en långsiktig planering, som denna riksdag har uttalat sig för, vid första tillfälle när man från företagets sida utan

*Om utvecklingen
inom handelsståls-
industrin, m. m.*

att beakta de samhällsekonomiska konsekvenserna för sysselsättning och regionalpolitik är beredd att lämna strukturplanen.

Det är ju denna uppgivenhet, denna oförmåga att försöka sätta in de olika bitarna i det totala sammanhanget och vara beredd att engagera samhällets kraft för att driva en medveten politik som är den största risken för utvecklingen framöver för oss i det här landet.

Jag upprepar: Folkpartiregeringens industriminister gav mycket klart uttryck för att staten inte skall lägga sig i – allting ordnar sig bäst bara branschen får sköta sitt. Jag konstaterar med en viss förtvivlan att Nils Åsling i dag är beredd att uppta den industriministerns fallna mantel.

Jag hade trott att Nils Åsling som centerpartist – med de ambitioner som man har sagt sig ha inom centerpartiet att driva en aktiv regionalpolitik och allt detta – skulle komma att engagera sig på ett annat och mera kraftfullt sätt för att vi nu skulle få en aktiv industri- och näringspolitik och inte en industripolitik som tydligen bara skall låta marknadskrafterna verka även när det gäller företag där staten har ett stort engagemang.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Det samhällsekonomiska synsättet är ingen nyhet, säger herr Åsling. Men jag måste ändå säga att det är ett erkännande i dag av att kostnaderna är stora för personal trots att den står utanför grindarna. Det var ett steg på vägen, som jag nog skall komma tillbaka till när vi diskuterar en annan gång.

Herr Åslings samhällsekonomiska synsätt sträcker sig emellertid inte så långt att det innefattar någonting av konsortieavtalet med de privata aktieägarna i SSAB. I det avtalet befrias ju de privata aktieägarna från varje kostnad för den samhällekonomi som vi talar om. Vad jag vet var centerns Gunnar Söder med om att arbeta fram detta avtal, och det tycker jag visar att det är väl förankrat i centerpartistisk politik.

Sedan säger herr Åsling att vi skall vara konkreta. Det är just för att få konkreta svar som jag har ställt frågan: Vad menas med den ganska luddiga formulering som finns i svaret, där det talas om att regeringen självfallet skall ta sitt ansvar för de människor som drabbas, osv. osv.? Vad finns det för konkret innehåll i detta?

Ge oss industridepartementet, herr Åsling, så skall vi med den kommunistiska industripolitiken lägga fast en konkret utveckling för stålindustrin – det kan jag lova på stående fot!

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Till Svante Lundkvist vill jag säga att jag trodde inte att ett gammalt statsråd i tidigare socialdemokratiska regeringar skulle hänge sig åt illusioner till den grad som Svante Lundkvist här visat sig göra. Att gå in i detalj i en företagsstyrelsens arbete och med pekpinna visa hur utvecklingen borde vara är minsann inte någon kraftfull industripolitik. Den typen av industripolitik tänker jag inte ge uttryck för.

Däremot känner Svante Lundkvist väl till att jag har inga illusioner

beträffande marknadskrafternas roll. Jag är medveten om att i ett litet land som Sverige är det nödvändigt att avbalansera marknadskrafterna, att samhället är aktivt för att säkra en framåtsyftande industristruktur. Men då får man heller inte göra som Svante Lundkvist ger uttryck för här, gå in och försöka hejda och begränsa företag och fackföreningar som vill skapa någonting bestående av sitt företag. Det är en konservativ industripolitik som jag inte vill acceptera.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Det är sannerligen inte fråga om några detaljer. Om man som i det här fallet vill förändra en plan så att 1 500 människor ställs utan arbete, då är det inte fråga om detaljer.

Industriministern gör sig skyldig till en felsyn när han menar att sådana konsekvenser av ett företags handlande är någonting som man inte kan lägga sig i när man är industriminister.

Det är industriministerns uppgift att beakta vad det här betyder för de människor som arbetar i företaget och vilka effekter det får på orterna, och det är industriministerns skyldighet att överväga om strukturplanen inte kan genomföras på ett sådant sätt att man undviker dessa konsekvenser. Det är nämligen inte säkert, industriministern, att företagsledningens förslag är den bästa affären ur samhällets synpunkt.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Svante Lundkvist använder nu på nytt den uppgift som har cirkulerat i pressen om att 1 500 anställda skall friställas. Hur vet Svante Lundkvist att det förhåller sig så? Jag tycker att vi här i kammaren skall vakta på våra ord, som en känd politiker har sagt, och inte på detta vårdslösa och okritiska sätt acceptera sådana här uppgifter.

Jag är övertygad om att det inte är fråga om personalinskränkningar i den storleksordningen. Den massiva investeringsaktivitet som kommer till stånd i Domnarvet kommer inte bara att ge företaget en god chans för framtiden utan också att tillföra det betydande alternativt sysselsättning.

Jag tycker att Svante Lundkvist borde kunna dra den slutsatsen av den här debatten att man bör se hur planerna definitivt utformas i samtalen mellan styrelse och fack, innan man slungar ut sådana här vårdslösa påståenden, som kan skapa panik och svårigheter att komma fram till en rimlig lösning på angelägna och besvärliga problem.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Naturligtvis är jag angelägen om att ta fasta på att industriministern nu uppenbarligen är beredd att möta de siffror när det gäller förlorade arbetstillfällen som har diskuterats med en verklig kraftanstängning. Industriministern är kanske också nu beredd att ta en ställning tillhela det här förslaget som bättre rimmar med en aktiv industri- och näringspolitik än den som framskyntade i industriministerns interpellations-svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
18 december 1979

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

§ 3 Om överföringen av arbetsuppgifter från försvaret till kommunerna

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Mona S:t Cyr*s (m) den 27 november anmälda interpellation, 1979/80:84, och anförde:

Fru talman! *Mona S:t Cyr* har frågat mig om det kan anses skäligt att i rationaliseringssyfte överföra arbetsuppgifter från försvaret till kommunerna, trots att detta medför ökade kostnader för båda parter.

Som sägs i interpellationen har försvarets rationaliseringsinstitut sett över försvarets sjukvårdsstyrelsens organisation och därvid i besparingssyfte övervägt överföring av olika deluppgifter från styrelsen till andra myndigheter. Institutet har i de flesta fall inte kunnat finna några ekonomiska eller andra fördelar för försvaret med en sådan överflyttning.

Som vidare sägs i interpellationen föreslår försvarsmaktens ledningsutredning i sitt andra betänkande att militärbefälhavarna släpper sitt tillsynsansvar för hälso- och sjukvården i fred i den takt detta kan övertas av andra myndigheter. Erforderliga överenskommelser bör härvid träffas mellan försvarsmakten och berörda civila organ. Ledningsutredningen föreslår dock att hälsovårdsassistenter t. v. skall finnas vid milöstaberna.

Såväl översynsrapporten om försvarets sjukvårdsstyrelse som utredningen om försvarsmaktens högre regionala ledning har varit ute på remiss. Båda ärendena bereds f. n. i regeringskansliet.

När det gäller försvarets sjukvårdsstyrelse kommer ett förslag i budgetpropositionen. Den högre regionala ledningen kommer att behandlas i en särskild proposition till våren. Jag vill inte nu föregripa dessa propositioner.

Jag instämmer i uppfattningen att det inte är rimligt att föra över arbetsuppgifter från försvaret till icke-statliga myndigheter, om det medför ökade kostnader för båda parter. Jag kan dock inte dela interpellantens uppfattning att det skulle vara fallet i den aktuella frågan.

MONA S:T CYR (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för lämnat svar. Hänvisningen till förestående propositioner onödiggör dock inte ett klagörande kring frågeställningen i min interpellation. Många aktiva kommunalmän har under tidernas lopp kunnat slå fast hur staten skjuter över ansvarsuppgifter på kommunerna, vilket medverkat till det kostnads- och skatteläge som vi alla i dag kämpar med. I vissa fall har staten skickat med stimulanspengar för att få i gång verksamheten i kommunal regi, men snart har dessa bidrag skurits ner eller helt försvunnit. Det är mot denna bakgrund min interpellation skall ses och enligt vilken jag reagerat på utredningens förslag.

På 3 sidor av 361 i utredningen talar man nämligen om försvarets hälso- och sjukvårdstjänst. Slående är vid en genomläsning av dessa sidor, att utredarna inte tycks veta vad som sorterar under begreppet hälsovård. I stället talar

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

man om företagshälsovård och sjukvård. Längre ned framhåller man, att fredstandvården lämpligen utföres av folktandvården. Därutöver tycks man sakna kunskap om vad allmän hälsovård egentligen innebär. Följaktligen kan det förslag som framföres om överföring av hälsovårdsuppgifterna på civila myndigheter – enligt mitt förmenande – inte anses vara väl underbyggt, då man inte har en aning om konsekvenserna av detsamma. Ingen analys har skett.

Jag har redan i interpellationen exemplifierat den lagstiftning som ligger till grund för tillsynen inom allmän hälsovård. På den militära sidan finns ett otal motsvarande bestämmelser, t. ex. grundläggande föreskrifter i hälso- och sjukvård, hälsovårdsföreskrifter för försvarsmakten, livsmedelskontroll för försvarsmakten, veterinärmedicinsk livsmedelskontroll, livsmedelskontroll av lokaler, åtgärder mot matförgiftningar, hälsokontroll för livsmedelspersonal, smittskydds-föreskrifter, smittrening vid allmänfarliga sjukdomar, åtgärder vid personburen ohyra, medicinska normer avseende truppskyddsrum, försvarets sjukvårdsstyrelses kungörelse om skyddsåtgärder mot radonexposition i befästningar, försvarets materielverks kungörelse om miljömätning, föreskrifter om vattenhygien vid försvarsmakten, livsmedelstjänsten, förplägnadstjänsten i fält, försvarsmaktens gemensamma bestämmelser för åtgärder mot vattenföroreningar och kemisk hälsopåverkan från brandfarliga varor m. fl. – detta för att nämna några av ett 50-tal separata, försvarsspecifika föreskrifter.

Det rationella i utredningens förslag är i koncentrat en inbesparing av *tre* hälsovårdstjänster. I gengäld får man ökade kostnader för försvaret, då man köper upp tjänster. Vi kan ta ett enda exempel på de arbetsuppgifter som då får köpas, alternativt överföras på civil myndighet. Skadedjursbekämpningen på s. k. öppna anläggningar skulle enligt utförda beräkningar kosta försvaret omkring 1,5 milj. kr. Därtill kommer samma arbetsuppgift på sekretessbelagda anläggningar med 2–3 milj. kr. Resten av förslagets kostnader skulle sedan övervältras på kommunerna. Detta torde innebära att mellan 150 och 175 av landets 279 kommuner blir berörda. Det är alltså mer än hälften. Hälsovårdsnämndernas personella resurser är redan i dag hårt ansträngda, med stora brister på enbart den civila tillsynssidan. Det är alltså ej tänkbart att de skulle kunna åtaga sig nya uppgifter med nuvarande bemanning. Följaktligen skulle krav omgående resas på personalförstärkningar. De berörda kommunerna skulle därmed drabbas av ökade utgifter med flera miljoner kronor.

Redan i dag föreligger en liten civil inblandning på försvarsområdet. Denna lilla del har förorsakat ansevliga problem. Jag avser då yrkesinspektionens arbetsuppgifter inom försvaret. Ännu har man inte kunnat enas om hur inspektionens rapportering skall kunna ske, eftersom rapporter på den civila sidan är offentliga, medan motsvarande rapporter inom försvaret är hemliga. Problem har också förekommit beträffande genomförandet. Skall arbetsuppgifterna utföras av yrkesinspektionen generellt eller skall vissa inspektörer "öronmärkas" för uppgifter inom försvaret?

I det förslag som lagts har man alltså negligerat – enligt min mening –

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

väsentliga problemställningar, där konflikter kommer att uppstå beträffande sekretessbestämmelser och kompetensregler. Därutöver kommer försvaret att få munhuggas med mer än hälften av Sveriges kommuner och hälsovårdsnämnder beträffande handläggningen av försvarets hälsovårdsfrågor. Det är inte troligt att man därmed uppnår den enhetliga handläggning som man hittills haft, då man själv svarar för såväl kontroll som tillsyn. Till sist: det blir ju inte billigare! Man föreslår rationalisering, men åstadkommer motsatsen. Kan det vara i någons intresse?

Är det inte möjligen så, att man helt enkelt har försummat den här lilla biten i den stora utredningen? Om denna nu skall ligga till grund för en proposition borde onekligen underlaget dessförinnan kompletteras. Varför har man då t. ex. inte låtit kommunerna yttra sig över den bit som berör dem? Synpunkterna från kommunerna skulle ha varit mycket intressanta att få ta del av. Jag är inte så säker på att tongångarna skulle bli så positiva. Kommunrepresentanterna skulle lika litet som jag instämma i försvarsministerns avslutande mening i interpellationssvaret.

Avser möjligen statsrådet Krönmark att efter vad som framkommit här tillse att kompletterande underlag tillföres utredningen, så att kommunerna åtminstone får chansen att anlägga sina synpunkter och så att de slipper att bli tagna på sängen – än en gång. Upplysningsvis vill jag nämna att kommunerna redan i dag kämpar med överföringar av arbetsuppgifter och andra uppgifter som föranletts av nya lagar på hälsovårdstillsynsområdet. Vidgade uppgifter inom miljölagstiftningen är ett exempel. Ett annat exempel är livsmedelslagstiftningens pålagor. Åtskilliga kommuner har som en följd härav tvingats protestera, och några kommuner har medgett temporär dispens.

Skulle nu också försvaret skyffla över uppgifter i eget förbilligande syfte, så skulle vi åstadkomma en för samhället totalt sett misslyckad lösning – en dyrare, en krångligare och en mer byråkratisk lösning. Den offentiga sektorns arbetsuppgifter skulle kräva ytterligare människor i offentlig tjänst. De ca 540 000 statsanställda skulle bli några färre, medan de ca 670 000 kommun- och landstingsanställda skulle bli många fler. Kommunernas skatter skulle tvingas ytterligare i höjden. Den utvecklingen ter sig varken meningsfull eller försvarbar – även om vi just nu diskuterar försvarsuppgifter.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Fru talman! Först vill jag påpeka för kammarens ledamöter att den här interpellationen gäller två utredningar – en utredning som är parlamentariskt sammansatt och en särskild rationaliseringsstudie som gjorts av ett institut inom försvarsmakten.

Helt stillsamt vill jag också påpeka att om man skall framställa interpellationer här i riksdagen beträffande alla utredningsförslag, så tror jag att interpellationsinstitutet i framtiden kommer att utnyttjas minst lika mycket som har varit fallet här de två senaste dagarna.

Jag vill säga till Mona S:t Cyr att som jag redan sagt kommer svar att lämnas i de två propositioner som kommer att läggas fram nästa år. Men

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

bortsett från det vill jag påpeka att det är felaktigt att jämföra en eventuell överföring av dessa uppgifter till kommuner med de åtgärder som vidtagits från statens sida i andra sammanhang, då man fört över uppgifter till kommuner. Som typexempel på förfarandet från statens sida när det gäller att föra över uppgifter till den kommunala sektorn eller till landstingssektorn kan jag nämna att man först tar ett principbeslut och först därefter tar upp förhandlingar – som exempelvis sker nu när det gäller försvarets fredstida sjukvård. Försvaret förhandlar med varje landsting. Det är faktiskt så att vi med statliga pengar betalar landstingen för de här uppgifterna. Vi överför alltså icke uppgifter, utan vi köper tjänster – i det här fallet från landstingen. Skulle vi välja den väg som man i de här utredningarna har prövat måste det även i det fallet bli så att försvaret köper dessa tjänster från kommunerna. Någon ekonomisk börda förs alltså icke över på kommunerna. Det är min principiella inställning, att man skall organisera överföringen så att det blir så rationellt och så billigt som möjligt. Det är, som jag nämnde i mitt inledande svar på interpellationen, självklart att vi om en åtgärd leder till en ökad kostnad för försvaret inte har något intresse av att välja den vägen. Under sådana förhållanden skall vi givetvis själva handha verksamheten. Men om vi kan göra den rationellare via medverkan av kommunerna och betalar dem för deras tjänster, förmodar jag att Mona S:t Cyr rimligtvis inte har något att invända.

När det gäller de olika uppgifter som skall handläggas av assistenterna inom ramen för arbetarskyddslagstiftningen osv. har man även möjlighet, till syvende og sidst här i riksdagen, att bestämma ambitionsnivån. Det har vi gjort inom andra områden av försvaret när det gäller vissa funktioner. När det gäller exempelvis den fredstida sjukvården har riksdag och regering sagt att denna inte skall vålla några ökade utgifter, vilket innebär att man föreskrivit en begränsad ambitionsnivå.

Jag vill mot denna bakgrund säga att Mona S:t Cyr nog överdriver farhågorna, även om jag har respekt för hennes utomordentliga kunskaper i ämnet.

MONA S:T CYR (m) replik:

Fru talman! När det gäller att överföra uppgifter till kommunerna anser jag inte att några uppgifter är så ringa att man skall bortse från deras betydelse. Alla sådana uppgifter bör granskas noga innan man över huvud taget sätter i gång en diskussion om överföringar.

Riksdagen har tidigare vid flera tillfällen tagit ställning till dessa uppgifter inom hälsovården och sambandet mellan försvarsmakten och de civila myndigheterna. Man har senast i hälsovårdsstadgeutredningen uttalat sig för ett bibehållande av samma åtskillnad i det avseendet som hittills. Även om lagregleringen i stor utsträckning är densamma för dessa områden finns det skillnader när det gäller tillsynen. Det finns många uppgifter som av olika skäl inte kan läggas över på civila tillsynsmyndigheter. Därför måste försvaret enligt min, enligt många andras och tidigare även enligt riksdagens mening ha en egen tillsynsmyndighet. Annars skulle man i sådana fall av

Tisdagen den
18 december 1979

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

ansvars- och kompetensskäl i kommunerna få ha något slags särskild militärhandläggare på detta område.

Försvarsministern nämnde också landstingen i detta sammanhang. Vad jag diskuterade var egentligen primärkommunerna, inte landstingen. Jag sade från början att jag lämnade sjukvårdsuppgifterna liksom också tandvården därhän. Vad jag diskuterar är den allmänna hälsovården. I denna inräknas väsentligt mycket mer än vad som ingår i det som berör landstingen. I den allmänna hälsovården inräknas t. ex. personlig hygien, livsmedelshygien, vattenhygien, omgivningshygien, tekniskt arbetarskydd, miljöfrågor, byggnadsärenden, generalplaneområden och mycket annat. Även utbildningsfrågor hör dit.

Om man enligt det förslag som FLU har lagt fram skulle köpa tjänster, såsom också försvarsministern nämnde, väljer man att orientera sig efter en svårframkomlig väg. Bl. a. krävs det en hel del miljökännedom för att kunna utföra de aktuella arbetsuppgifterna inom försvaret.

Det är naturligtvis också önskvärt att försvaret har en tids- och lokalmässig styrning för akuta behov och för långtidsplaneringen. Om man inte har egen personal i sin organisation kan man inte heller disponera personalen när som helst. De personer det gäller bör vara lätt tillgängliga i akuta situationer.

Kontinuitet i tillsynen och i verkställighetsfrågor är också värdefull. Brister i det avseendet påverkar negativt det krigsförberedande arbetet inom försvaret. Till de gränssättande faktorerna i vad gäller försvarets uthållighet i krig hör truppens fysiska trim. Dessutom kostar, som jag sade förut, köp av tjänster tre till fyra gånger utgiften för nu anställd personal.

Är det egentligen önskvärt att få in ännu fler huvudmän i detta sammanhang? Jag vet inte om försvarsministern anser att man åstadkommer en god helhetslösning på det sättet.

Jag skulle till sist vilja fråga – även om det kanske hör till propositionens innehåll – när den nya ordningen skall genomföras. Tror man vidare att man kommer överens med kommunerna på denna punkt?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Fru talman! När jag nämnde landstingen var jag också väl medveten om att det gällde två olika sidor och att det är kommunen som har hand om den allmänna hälsovården, men jag nämnde landstingen som exempel på de metoder som vi använder när vi köper tjänster. Då behandlar vi både primärkommuner och sekundärkommuner enligt samma regler. Det var helt enkelt för att i någon mån lugna Mona S:t Cyr när det gäller de ekonomiska konsekvenserna som jag i all stillsamhet förde in landstingen i bilden.

Jag kan försäkra att vi i försvarsdepartementet synnerligen noga granskar alla utredningsförslag, och det är just vad vi nu håller på med. Men det gör vi alltså i departementet, och därför kan jag inte stå här i kammaren och verkställa den granskningen.

I mångt och mycket kan jag hålla med Mona S:t Cyr, men jag vill hänvisa till vad jag sagt förut: Ifall man kan få en överenskommelse här om att det kan göras på ett effektivt och rationellt sätt, skall vi naturligtvis välja den vägen.

Kan vi inte göra det, skall vi däremot inte välja den vägen. Det är detta som vi i departementet just nu håller på att undersöka.

Även i försvarsdepartementet vill vi ha den absolut bästa lösningen för samhället i dess helhet. Jag tror att jag kan säga, utan att föregripa de propositioner som kommer att läggas fram, att när förslaget så småningom kommer på riksdagens bord räknar jag inte med att Mona S:t Cyr skall vara så väldigt missnöjd.

MONA S:T CYR (m) replik:

Fru talman! Min avsikt var att uppmärksamma de tre sidorna i utredningen från kommunal synpunkt sett.

Jag tackar för beskedet.

ANDERS GERNANDT (c):

Fru talman! Med hänsyn till den sena tidpunkten skall jag inte gå på djupet i de här frågorna utan bara peka på några av de, som jag tycker, mera angelägna avsnitten.

Försvarsministerns interpellationssvar håller oss som är intresserade av den här frågan fortfarande litet grand i ovisshet. Vi avvaktar naturligtvis vad propositionerna skall säga. I nuläget råder dessutom ovisshet om organisationsformerna dels för samhällets olycksfalls- och räddningstjänst, dels för civilförsvarets räddningstjänst. Bl. a. diskuteras kommunernas ansvar och verksamhet i dessa frågor, där även kostnadsaspekten kommer att bli aktuell och intressant.

Det kan därför skönjas en viss koppling mellan de nyssnämnda frågorna och den interpellation som nu behandlas här i kammaren. Interpellationen är ställd till försvarsministern, men den har också en viss anknytning till socialdepartementets verksamhetsområde. Socialstyrelsens arbetsuppgifter och ansvar med avseende på sjukvården i krig behandlas bl. a. i ett avsnitt av regeringens proposition 1979/80:6.

Eftersom det i modern militär planläggning eftersträvas en viss likformighet och kontinuitet i freds- resp. krigsverksamheten, torde det förhållandet komma att gälla även för den militära hälso- och sjukvården. Här kommer naturligtvis kostnadsfrågan in med en betydande effekt.

Jag har lämnat en motion, nr 1979/80:77, i frågan om den militära freds- och krigssjukvårdens inordning i samhället, och det är väl därför som jag nu står här i kväll. Med anknytning till förut nämnda propositioner och till nyss nämnda motion vill jag gärna framhålla att den decentralisering av arbetsuppgifter från socialstyrelsen till sjukvårdshuvudmännen på länsnivå som har förordats från olika håll bör kunna ge bättre funktion och kontinuitet i såväl freds- som krigsverksamheten. Det är helt i linje med våra decentraliseringssträvanden.

Men så kommer vi till kostnadsfrågan. Där har jag utifrån min och centerns grundsyn förordat att den militära sjukvården *inte* får belasta landstingen genom kostnadsövervältringar som skulle leda till höjning av kommunal-

Nr 57

Tisdagen den
18 december 1979

*Om överföringen
av arbetsuppgifter
från försvaret till
kommunerna*

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

eller landstingsskatten eller till inskränkningar i annan befintlig verksamhet.

Med hänsyn till de utredningar som är under behandling och de ovissa förhållanden som f. n. råder inom olika hithörande utredningsområden synes det vara befogat att inte omedelbart ta slutlig ställning till de här frågorna. Försvarsministern har ju också i sitt svar nämnt ytterligare ett par kommande propositioner, som delvis berör det här ärendet. Vi hoppas naturligtvis alla att den militära sjukvården skall bli optimalt funktionell – både i fred och i ett eventuellt krigsläge – så att våra värnpliktiga och den fast anställda personalen skall kunna känna tillfredsställande trygghet i sin verksamhet. Vi hoppas samtidigt att man skall finna en verkligt bra organisation härför, som inte alltför hårt belastar vare sig landstingets eller försvarets ekonomi.

Men inför ärendets vidare utveckling är det angeläget att försvarsministern och regeringen i dess helhet bland annat övervakar att det uppdrag som den 18 mars 1979 har givits till statens förhandlingsnämnd – att förhandla med landstingskommunerna och kommunerna utanför landsting beträffande medverkan i hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap – även kommer att omfatta den viktiga frågan om rimlig medelstilldelning till freds- och krigssjukvården.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om stugbyverksamheten i fjällområdena

Statsrådet GEORG DANELL erhöll ordet för att besvara *Lars-Ove Hagbergs* (vpk) den 22 november anmälda interpellation, 1979/80:74, och anförde:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen är beredd att omedelbart vidta åtgärder för att stoppa exploateringen och spekulationen i Sälenfjällen, norra Dalarnas fjällvärld och övriga fjällområden i vårt land. Han har vidare frågat om regeringen är beredd att ta initiativ för att hävda allemansrätten i fjällvärlden enligt 11 punkter som anges i interpellationen, bl. a. byggstopp för privata hus, omprövning av befintliga planer, ekonomiskt stöd till kommuner och allmännyttiga organ, subventioner som möjliggör att vanliga människor utan kapital kan åka och vistas i primära rekreationsområden, m. m.

Den stora efterfrågan på fritidshus i fjällen har lett till starka anspråk på utbyggnad särskilt i Kopparbergs och Jämtlands län. En alltför snabb utveckling av fritidsbebyggelse skulle leda till att för naturvård och friluftsliv särskilt värdefulla områden togs i anspråk.

Sedan trepartiregeringen tillträdde hösten 1976 har därför betydelsefulla beslut fattats med syfte att bl. a. bebyggelsen i fjällområdena skall utformas på ett sådant sätt att dels naturvårdens, kulturminnesvårdens och andra bevarandeintressen, dels de rekreationspolitiska målen blir tillräckligt beaktade.

Senast förra veckan behandlade riksdagen propositionen 1978/79:213 med redovisning av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen. En enig riksdag godtog bl. a. de förtydliganden som föreslogs i propositionen beträffande riktlinjerna för fritidsbebyggelsens utveckling i fjällområdena.

Resultatet av kommunernas fortsatta fysiska planering i bl. a. fjällområdena skall enligt regeringens beslut med anledning av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen redovisas av länsstyrelserna till regeringen hösten 1980 och år 1982.

Jag vill stryka under att de åtgärder som har vidtagits för att få till stånd en godtagbar hushållning med mark och vatten i fjällvärlden inte innebär att regeringen är generellt negativ till fritidsboende i olika former i fjällvärlden eller i andra delar av vårt land. Enligt riksdagens beslut år 1972 om riktlinjer för hushållning med mark och vatten innebär kravet på en mer genomtänkt utveckling av fritidsbebyggelsen självfallet inte att den bör tillåtas enbart i form av stora tätbebyggda fritidsbyar. Naturtyper och andra förutsättningar för fritidsbebyggelse varierar mellan olika delar av landet. Det gäller också i fråga om utbyggnadsönskemålen. Detta måste beaktas i planeringen så att tillgängliga resurser för bl. a. rekreation används på ett tillfredsställande sätt för det stora flertalet människor.

Samtidigt vill jag i detta sammanhang peka på civilutskottets uttalande vid behandlingen av propositionen 1978/79:213. Utskottet sade: "Den utformning av riktlinjerna för fritidsbebyggelsen som förordas i propositionen skall ses som uttryck för en mera restriktiv inställning till tillkomsten av enskild fritidsbebyggelse som sådan. En grundläggande positiv attityd till olika former av fritidsbebyggelse kommer också till uttryck i den allmänna promemorian."

Enligt min mening är det särskilt i fjällområdena angeläget att då utbyggnad av anläggningar för turism och fritidsboende blir aktuell beslut om sådan utbyggnad fattas mot bakgrund av regionala överväganden om markhushållning och behovet av sysselsättning m. m. Sådana översiktliga bedömningar ger bättre förutsättningar för att utveckla befintlig service, förbättra kommunikationerna och skapa sysselsättning på lång sikt. Ett av syftena med regeringens beslut med anledning av den fysiska riksplaneringen är just att ange sådana utgångspunkter för den fortsatta planeringen som innebär att den mycket stora resurs som turismen utgör för sysselsättning och utveckling inom bl. a. fjällområdena skall kunna tas till vara.

Jag är medveten om att det inte räcker att mark i fysisk planering avses för ett visst ändamål utan att det också fordras att marknadsmässiga och andra ekonomiska förutsättningar finns för att förverkliga den avsedda markanvändningen. Att markens utnyttjande planeras på ett förnuftigt sätt är dock en första förutsättning för att en önskad utveckling skall kunna förverkligas. Betydande statligt stöd för översiktlig fysisk planering har lämnats till kommunerna under senare år från anslag under bostadsdepartementets huvudtitel. Under innevarande budgetår utgår dessutom från jordbruksdepartementets huvudtitel 5 milj. kr. för planeringsinsatser inom de primära rekreationsområdena.

Enligt vad jag har erfårit bedrivs det i flertalet av de berörda fjällkommunerna ett aktivt planeringsarbete i samverkan med länsstyrelserna. Kommunerna är självfallet i hög grad medvetna om de värden som fjällområdena har i fråga om såväl natur och kultur som sysselsättning. Statsmakternas uppgift är bl. a. att mot bakgrund av riktlinjerna för hushållning med mark och vatten bidra till att utvecklingen blir gynnsam.

Sammanfattningsvis vill jag på Lars-Ove Hagbergs frågor svara att regeringen inte är beredd att föreslå att vidare bebyggelse i fjällområdena stoppas. Regeringens syn på bebyggelseutvecklingen och behovet av åtgärder har jag redovisat i det föregående. Regeringen kan inte heller ställa sig bakom det förslag som redovisas i 11 punkter i interpellationen. Vissa av punkterna strider mot rättssäkerhetsprinciper som är självklara för mig och som jag tror omfattas av de allra flesta människor i vårt samhälle. Vad jag nu har sagt innebär självfallet dock inte, som har framgått av mitt svar tidigare, att regeringen utesluter åtgärder som bidrar till att stärka allemansrätten.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! I gårdagens nummer av Dagens Nyheter kunde man läsa om byborna i Ejörnänge i Åre som hade tröttnat på storbolagens sätt att exploatera fjällområdena. De ville ta saken i egna händer, bygga ut i den takt de tyckte var nödvändig och riktig. De ville anpassa sig till bygdens intressen, bl. a. jämn och långvarig sysselsättning åt ortsborna, och de ville stoppa en hård exploatering.

I lördagens nummer av Dagens Nyheter kunde man – under Fritidshus, säljes – läsa en annons med rubriken Ge familjen ett Årstidshus i julklapp!

”I Sälen, Sveriges närmaste fjällvärld, uppförs just nu en fritidsanläggning av ganska ovanligt slag. Nya Sälenstugan är tänkt att fungera året runt. Därför byggs dom 56 andelshusen som fjällradhus och placeras så nära vildmarken som möjligt. ---

Kan du tänka dig en trevligare och mer användbar julklapp. Ett fullständigt utrustat Årstidshus på 65 kvm med bastu, färg-TV, öppen spis och frys. En present till hela familjen som räcker livet ut. Och inom parentes en mycket god investering.

Den första etappens 36 hus står färdiga nu till jul. Det finns några andelar kvar. Den andra etappens 20 hus och servicebyggnaden blir klara till julen 1980.

Kontakta oss på Ekkronan, så får du veta mer om lån, årskostnader m. m. Eller ta med familjen upp till Sälen över en helg och titta. Efter det får nog tomtens köpa en större säck till den 24:e. God Jul!”

Denna annons är införd av Ekkronan. Det är sparbankerna som säljer dessa hus i spekulationssyfte.

Detta är bara ett av de bevis som finns för att vi nu har en ohämmad spekulation i fjällvärlden. Det gäller Sälenfjällen, Dalarnas fjällvärld, Jämtlands och Härjedalens fjällvärld. I dessa eftertraktade områden bygger man upp privata stugbyar. Det är penningstarka personer som får tillträde till

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

de mest attraktiva områdena. Där slår de sig ner och sätter i stort sett allemansrätten ur spel.

Vilka är det då som köper andelshus? Jämtlands och Härjedalens turistförening har sett litet på detta och gjort en utredning. 75 % av dem som är andelsägare tillhör socialgrupp 1. 80 % har en sammanlagd hushållsinkomst på mer än 100 000 kr. per år, och 40 % har mer än 170 000. 97 % bor i kommuner med mer än 10 000 invånare. Två tredjedelar är bosatta i Stockholms- och Göteborgsregionerna. 40 % bor i radhus eller villa och knappt 20 % i lägenhet. 95 % av hushållen äger naturligtvis bil. 30 % äger båt. 30 % äger därutöver fritidshus, och 98 % använder bil till andelsbostaden. Detta är något om vilka som använder dessa andelshus. De människor det rör sig om är alltså de i socialgrupp 1 – de penningstarka personerna.

Det är också, som jag ser det, beklagligt ur arbetarrörelsens synpunkt att en av dem som driver denna verksamhet är HSB som är mycket aktivt i Jämtland och Härjedalen, där man bjuder ut andelar inte bara till fysiska personer utan även till juridiska personer, som köper många av dessa andelar. Det är således inte bara Ekkronan/Sparbanken som är en av de drivande på detta område.

Lantmäteriet i Gävle tittade nyligen på hur byggandet i fjällvärlden utvecklas. Enligt en grov skattning har ökningen av antalet fritidshus per år genomsnittligt legat på mer än 50 % i Malungs kommun, där Sälenfjällen ligger, på över 100 % i Åre och på mer än 300 % i Älvdalens kommun. Detta kom lantmäteriet i Gävle fram till. Det är alltså fråga om en väldigt stor ökning av exploateringen.

Naturvårdsverket och planverket har också gått till attack mot denna exploatering, som de anser är alltför magstark, och vill att mycket aktiva åtgärder skall vidtas snarast.

Jag har i min interpellation tagit upp elva punkter. Det är, som jag ser det, nödvändiga punkter för att hävda allemansrätten. Den första punkten gäller ett omedelbart stopp för alla privathus som inte har färdiga husstommar. Den andra punkten gäller bygg- och planstopp i minst två år i syfte att utreda hur bebyggelsen skall se ut, lokaliseras, dimensioneras och ägas. Vad får jag då för svar? Ja, enligt regeringen är det ingen nödvändig åtgärd att stoppa den här verksamheten. Det är tydligen bra som det är. Man är negativ till en förändring av politiken. Det är det svar som jag kan utläsa av statsrådets långa interpellationssvar, som emellertid inte är särskilt konkret på de elva punkterna.

Den tredje punkten i min interpellation gäller stopp för alla privata markköp inom alla primära rekreativområden, om marken skall användas till fritidshus eller liknande. Detta förbud bör även gälla skogsbolagen och deras rätt att bygga privata fritidshus i varje form.

Markköpen borde ju stoppas. Jag kan ta ett exempel från Malungs kommun. I samband med budgetbehandlingen visade det sig att man var tvungen att sälja mark för 5,7 milj. kr. för att få budgeten att gå ihop. Det argument man hade var inte att man skulle använda marken i fjällområdena på något speciellt sätt, utan det var för att få en bra inkomst till kommunen som man skulle sälja mark för 5,7 milj. kr.

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

Jag har frågat om man inte skall ompröva de fysiska detaljplanerna – även dem som fastställts – för att garantera riksdagens riktlinjer beträffande användningen av våra gemensamma naturresurser. Jag anser att det behövs statlig hjälp av större omfattning för att snabbt få fram genomtänkta planer för att uppnå målet när det gäller våra efterfrågade naturmiljöer.

Det kom som sagt inget initiativ från statsrådet i hans svar. Det skall vara bra som det är. Han redovisar egentligen bara vad som är på gång. Men det är helt uppenbart att om vi vill vända den här utvecklingen måste vi ompröva även de planer som i dag är fastställda. Annars fortsätter vi i de gamla spåren.

Vi måste också pröva de planer som nu läggs upp på ett helt annat sätt, så att våra nationella intressen och riksdagens beslut blir tillgodosedda. Jag har också frågat om inte naturvårdsverket och rekreationsberedningen bör vara med och godkänna planerna på ett mycket mer aktivt sätt. Vi vet att det behövs en mer genomgripande ordning för att riksdagens riktlinjer skall efterlevas. Pressen på kommuner och länsstyrelser i dagens läge är så stor att den måste motverkas så att riksdagens intentioner kan förverkligas. Annars är de av intet värde.

Jag har också ställt frågan om man inte borde skärpa realisationsvinstbeskattningen i samband med försäljning av fritidshus och fritidstomter. Naturligtvis har jag inte fått något positivt svar. Det är tydligen i sin ordning att man skall kunna spekulera i de här hustyperna.

På min fråga om ett kraftigt utbyggt stöd till kommunerna och andra allmännyttiga organ och stiftelser, så att dessa kan organisera och förvalta de anläggningar som behövs, får jag inte heller något positivt svar. Det bara redovisas att det finns pengar till planeringen, en planering som är långt ifrån tillfredsställande.

När det gäller transporterna har jag talat om en utbyggnad av de kollektiva transporterna till de primära rekreationsområdena, så att den vanliga människan kan komma dit. Det visar sig att de som i dag reser till fjällen är de som har bil och de som har goda inkomster eller som på annat sätt är penningstarka. Därför skapas inget behov av någon kollektivtrafik, och därmed utestänger man de vanliga människorna från att utnyttja de här områdena.

Jag har vidare tagit upp frågan om statliga subventioner som möjliggör för människor utan kapital att resa till de här områdena och vistas där. Jag har vidare pekat på att de allmännyttiga byarna inte får ha alltför höga hyror, som skulle kunna diskriminera stora grupper. Men inte heller på den punkten får jag något svar. Här skall penningstarka intressen få frodas vidare.

Även på den elfte frågan om ett omfattande regionalpolitiskt stöd till de kommuner som inom sina gränser har primära rekreationsområden får jag ett ganska negativt svar.

Över lag är statsrådet Danell ganska negativt inställd till förändringar i det rådande läget. Om vi genomförde de förslag som jag framlägger i de här elva punkterna skulle vi kunna hävda allemansrätten att få bevista våra naturområden och då framför allt de primära rekreationsområdena. Det är

ändå så att man i dag går ifrån riksdagens intentioner som antogs år 1972 och som bekräftades 1975.

Statsrådet Danell påstår att vissa av de här elva punkterna strider moträttssäkerhetsprinciperna. Jag skulle i stället vilja säga att de här elva punkterna stärker rättssäkerhetsprinciperna för det stora flertalet människor. Om statsrådet Danell framhårdar i att någon av de här elva punkterna skulle strida mot rättssäkerhetsbegreppet, måste han redovisa vilken punkt det gäller och på vilka grunder och i vilket sammanhang så skulle vara fallet.

Jag vill åter ställa frågan: Skall vi låta spekulatjonen fortsätta? Skall svaret i klartext tydas så, att spekulatjonen skall fortsätta och att det är de som tillhör socialgrupp 1 – dvs. penningstarka personer – som även i fortsättningen skall kunna skaffa andelar i dessa hus? Är det statsrådet Danells mening? Han tycks svara ett klart ja på den frågan.

Skall kommunerna även fortsättningsvis utsättas för den privata spekulatjonspress som i dag förekommer? Skall marknadskrafterna få fortsätta att utnyttja naturområdena och därigenom pressa kommunerna till att godkänna planer som strider mot riksdagens riktlinjer? I dag är det så att den som är penningstark placerar sig på det bästa stället och tar godbitarna i miljön.

Vore det inte vettigt och riktigt att staten gick in och gav stöd till en alternativ rekreationspolitik, så att även de som tillhör socialgrupp 2 och 3 i större utsträckning kunde utnyttja fjällen som rekreationsbas.

Svaret innebär väl egentligen att regeringens politik är att ge de kapitalstarka personerna ytterligare den julklappen att de får ta godbitarna i dessa primära rekreationsområden. Jag uppfattar statsrådet Danells svar på min första fråga, dvs. om regeringen är beredd att omedelbart stoppa exploateringen i Sälenfjällen, i norra Dalarnas fjällvärld och i övriga fjällområden i vårt land, som ett klart nej.

Jag beklagar verkligen detta nej och kan bara konstatera att spekulatjonen nu får fortsätta ohämmat samt att den regering vi nu har icke hävdar riksdagens beslut. Vi kommer i fortsättningen att få en forcerad utveckling, där penningstarka personer köper andelar. Jag kan inte se något slut på detta om inte statsrådet ingriper.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Statsrådet GEORG DANELL:

Herr talman! Jag skall göra fyra kommentarer. Jag finner för det första ingen anledning att gå in på alla de elva punkterna i interpellationen. De behandlar breda områden, allt ifrån skattepolitik, bostadspolitik till planfrågor och mycket annat. Det skulle leda alldeles för långt att kommentera alla dessa punkter. Jag tycker inte heller att en enskild persons program, som det har presenterats i en tidning, skall ges den uppmärksamheten här.

Lars-Ove Hagberg frågade vad det är i detta program som kan anses bryta mot de rättsprinciper som vi annars generellt brukar acceptera. Ja, det gäller

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

t. ex. omprövningen av alla planer som omnämns i programmet och som Lars-Ove Hagberg också har pläderat för. Det vore att rycka undan givna tillstånd och byggrätter till enskilda, grupper av enskilda, till bolag och kommuner m. fl. Jag vill också understryka att det finns ett stort intresse hos enskilda människor att bygga fritidshus även i känsliga områden. Att hantera dessa frågor så vårdslöst som Lars-Ove Hagberg gör i sin interpellation anser jag vara helt oacceptabelt.

Jag vill hänvisa till vad civilutskottet skrev och riksdagen beslöt så sent som i förra veckan, när man tog upp frågan om att ompröva outnyttjade detaljplaner. Utskottet behandlade det uttalande i propositionen 213 som jag har hänvisat till i mitt svar. Utskottet skriver att uttalandena som återkommer i flera länsbeslut har emellertid angetts innebära en rekommendation till länsstyrelserna att ta upp diskussioner med kommunerna om möjligheterna att på frivillig väg genom förhandlingar med markägarna få tillstånd en omprövning av vissa fastställda planer.

Ett enhälligt civilutskott står bakom den skrivningen. Jag tror också att det finns en bred förankring bland många grupper att man skall handskas så med dessa frågor och inte vidta radikala grepp som inte har något stöd i svensk rättspraxis. Dessutom vill jag understryka att ett totalstopp för byggande i dessa områden skulle vara fördömande.

Däremot gäller det för oss och för andra som planerar byggande att, precis som jag har redovisat i mitt interpellationssvar, ta all den hänsyn som kan krävas när det gäller att slå vakt om naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen samt rekreations- och turistintresset. Man måste naturligtvis vara mycket restriktiv när det gäller byggande i de områden som vi nu diskuterar. I övrigt innebär den katalog med åtgärder som Lars-Ove Hagberg har gått igenom verkligen en julklappsönskelista. Den är helt främmande från alla samhällsekonomiska bedömningar som borde vara för handen.

Min andra kommentar gäller den prisutveckling som Lars-Ove Hagberg beskrev. Jag kan ge honom rätt i att den snabba prisutvecklingen på detta område är ett oerhört problem. Men den är naturligtvis också knuten till tillgången på fritidshus. Statistiken visar att vi under 1960-talet hade en ökning av antalet fritidshus med 9 % årligen. Under första delen av 1970-talet sjönk ökningen till 3,5 %. Under 1970-talet, då vi av olika skäl har varit mer restriktiva, har den genomsnittliga prishöjningen på fritidsfastigheter i landet varit 70 % och det på bara fem år. Kostnadsläget har under samma tid förändrats med 47 %. Det ger vid handen att den minskade tillgången på fritidshus har pressat upp priserna, och det är ett stort problem.

Men ändå – och det är intressant – har fritidshusen i allmänhet en ganska intressant ägarprofil, eftersom det visar sig att just de lägsta inkomstgrupperna har ett förhållandevis stort ägande av det totala antalet fritidshus. Tekniska högskolan gjorde så sent som för två år sedan en genomgång, varvid det exempelvis visade sig att 45 % av alla fritidshus ägs av de lägsta eller näst lägsta inkomstgrupperna, som bara representerar 20 % av alla inkomsttagare. Det är en intressant profil och ett bra tecken på den strävan

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

som finns hos många människor i breda samhällsgrupper att få möjlighet till en fin fritid i fritidshusets form.

Min tredje kommentar gäller talet om den ohämmade spekulationen. Vi skall komma ihåg att alla de planer som man bygger efter – man bygger ju inte utan planer – har sin förankring i demokratiska beslut, som är fattade i våra kommuner. Det är inte bara markexploatörer som skall attackeras utan också vi politiker, som en gång har godkänt planerna, om man nu anser dessa planer vara ett övergrepp på de intressen som den fysiska riksplaneringen hävdar.

Mitt svar var en beskrivning av vad som nu görs, en omfattande katalog av åtgärder för att bl. a. i dessa områden hävda den fysiska riksplaneringens intressen när det gäller att hushålla med mark- och vattenresurserna. Det är mycket höga ambitioner och någonting som nu skall avslutas inom de närmaste två åren. Det är alltså ganska kort tid fram till det vi har de planer och det beslutsunderlag som behövs för att vi skall få den fysiska riksplaneringen att bli en del i arbetet med att planera för vår fortsatta markanvändning.

Jag har således inte på något sätt givit uttryck för det som Lars-Ove Hagberg försöker beskriva som att det nu inte skulle behövas några åtgärder. Förutom det som jag har beskrivit och allt som har hänt under 1970-talet inom den fysiska riksplaneringens arbete har vi en fritidsboendekommitté, som skall komma med förslag under 1980 och som täcker hela det fält som vi nu diskuterar, skattefrågor, ekonomifrågor, planeringsfrågor, hur man skall utnyttja fritidshusen etc. Vi har dessutom utredningen om rekreation och turistspolitik, som också den har nära anknytning till de frågor som Lars-Ove Hagberg har ställt.

Med detta, herr talman, vill jag visa att det ingalunda är fråga om någon låt-gå-politik på detta område, utan allt görs som kan göras.

Till sist, såsom en fjärde kommentar, vill jag säga att det som jag här har redovisat alltså är riksdagens beslut. Ett enhälligt civilutskott godkände så sent som för en vecka sedan dessa riktlinjer med vissa kommentarer. När Lars-Ove Hagberg klagade över att regeringen ingenting gör beträffande det som han betecknar såsom ren och skär markspekulation och ett våldförande på vår natur, innebär det i själva verket angrepp på alla de fyra demokratiska riksdagspartierna.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det sista var väl bara den vanliga slogan som ett moderat statsråd kanske måste kasta ur sig. Ser man till verkligheten, är det emellertid helt otillräckligt. Men företräder man en regering som har en riksdagsmajoritet med sig och som inte vill göra någonting åt saken, kan man bryta mot de intentioner och det beslut som riksdagen har fattat 1972 och fortsatte med 1975.

Statsrådet Danell måste väl ändå erkänna att vi har en väldig snedvridning i fjällvärlden i dag. De penningstarka tar de bästa bitarna av fjällvärlden. Det

Tisdagen den
18 december 1979

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

visar ju utredning efter utredning. Man behöver bara göra ett kort besök i fjällvärlden, så ser man vilka som utnyttjar de bästa områdena.

De elva punkter som jag har tagit upp i min interpellation gäller inga enskilda personer utan har sin förankring hos dem som arbetar med detta. Statsrådet Danell vet säkert att inte bara enskilda personer tycker så här. Åtgärder för att hävda allemansrätten måste absolut utgå från dessa elva punkter.

Ett totalstopp nu skulle vara förödande, sägs det. Ja, se på exemplen från Malungs kommun! Ta byggarbetskraften som finns där! Vad gör den? Vilken arbetskraft är det som är där? Jag vill inte påstå att den eller den har svarta pengar, men görs det en utredning skulle jag tro att man tittar just i de här områdena. Här finns säkert mycket pengar undanstoppade i denna spekulation – det kan man säga utan att ta till överord.

Det här har också sina effekter genom att man tar arbetskraft från andra projekt. I Malungs kommun är det brist på byggnadsarbetare i kommunens kärna, medan det finns gott om byggnadsarbetare när det gäller att exploatera de privata naturområdena i fjällen.

I slutet av interpellationssvaret sägs det att de här punkterna strider mot rättssäkerheten. Man skall inte vidtaga några långtgående åtgärder här, men man vill ändå stärka allemansrätten. Jag skulle vilja fråga: På vilka konkreta punkter vill statsrådet Danell stärka allemansrätten för de människor som i dag inte har tillträde till fjällvärlden – de som inte är penningstarka, de som inte har ett hus? På vilket sätt vill man stärka allemansrätten i de fallen?

Går vi till fjällvärlden och ser på andelshusen finner vi att det är de penningstarka som äger dem. När det gäller fritidshus i allmänhet kan man kanske vid utredningar komma fram till att även andra än penningstarka besitter sådana, men det har ingen som helst relevans när det gäller fjällvärlden. Ägarprofilen där är helt klar, och det fastslås i utredning efter utredning.

Statsrådet Danell hänvisar i sitt svar till att det skall ske en planering. Det pågår ju en översiktsplanering, där kommunerna och länsstyrelserna skall redovisa för regeringen var de står i planeringsskedet – dels hösten 1980, dels 1982. Men hur är det? Plan och verklighet kanske inte riktigt stämmer överens. Men för regeringen är det måhända precis som för militären som sade, att om inte kartan och verkligheten stämmer överens, så gäller kartan. I det här fallet är det väl så för regeringen, att här gäller planen. Verkligheten är en helt annan i kommunernas planering. Det är just kommunerna som har drabbats och utsatts för tryck att upplåta mark i fjällvärlden. Till dessa kommuner och till länsstyrelserna säger man: Lägg upp en planering! Det är ju de som har tvingats begå brott – de som närmast ger tillstånden – och de får av regeringen i uppdrag att göra redovisningen!

Jag tycker att det säger litet om själva insatsen och om vad man vill göra.

Det finns också en passus i interpellationssvaret där det heter att man inte bör bygga enbart i form av stora tätbebyggda fritidsbyar. Det är klart att man vill reservera sig mot den formuleringen, för det kan vara stora kollektiva

hussamlingar som kan utnyttjas av många. Men då skall vi veta att de små byarna är privata och har 20–50 hus. Det är egentligen dem statsrådet Danell här hela tiden har värnat om.

Sammanfattningsvis vill jag säga att kommuner utan kapital har inga möjligheter att hävda rätten mot spekulanter och exploatörer. Arbetarna, de vanliga lägre tjänstemännen, de som inte har rikedomarna på sin sida kommer inte till dessa områden. Och inget av de svar som statsrådet lämnat kan ge de människorna hopp om att få utnyttja fjällvärlden, utnyttja de naturområden som är så viktiga, utan det är i stället i stort sett fritt fram för de penningstarka krafterna att ge julklappar i en eller annan form.

Statsrådet GEORG DANELL:

Herr talman! När det gäller åtgärder för att stärka allemansrätten, alla människors möjlighet att kunna vara i fjällen utan att förhindras därtill av bebyggelse, vill jag framhålla att den fysiska riksplaneringens huvuduppgift är säkerställandet av markanvändningen för att vi i framtiden skall veta var vi skall bygga, bo, ha våra industrier och var vi skall ha utrymme för bl. a. rörligt friluftsliv. Det är hela tanken bakom det stora arbete som nu pågår. Det material som kommuner och länsstyrelser nu tar fram och som kommer att redovisas för regeringen 1980–1982 skall sedan bearbetas av regeringen tillsammans med länsstyrelser och kommuner för att få fram en bra helhet. Vidare har det vidtagits åtgärder på hela rekreations- och turistsidan. Jag behöver bara nämna Åre kommun som ett exempel, där under senare år en rad statliga insatser har gjorts. Det finns också en utredning som tittar på rekreations- och turistpolitiken. Den kommer så småningom med förslag, så visst händer det mycket på detta område.

Jag vill tillägga att man, när man hör Lars-Ove Hagberg, nästan kan få uppfattningen att det står hus vid hus runt om i de södra fjälltrakter som vi talar om och att vi som bara är där i egenskap av människor som vill ut och se naturen, vandrar runt eller vad vi nu vill skulle vara förhindrade att göra detta. Naturligtvis är det inte på det viset, och det vet Lars-Ove Hagberg förmodligen bättre än jag med tanke på våra bostadsorter.

Jag vill påminna om att det i denna diskussion om utnyttjandet av vår mark då och då bör poängteras att vårt land består av oerhört mycket mark i förhållande till antalet människor. Vi är oerhört lyckligt lottade jämfört med många andra länder. Vi har goda förutsättningar för att just få en hushållning med mark och vatten som kan tillgodose de olika krav som vi har att ta ställning till. När det gäller de fritidshus som byggs i dessa områden vill jag understryka att det i propositionen, riksdagsbeslutet och i mitt interpellationssvar talas som ett ökat utnyttjande av fritidshusen. Vi skall genom skattepolitiska och andra åtgärder försöka se till att fritidshusen utnyttjas så många veckor som möjligt under året av så många människor som möjligt. Detta är en av de många målsättningar som finns i det interpellationssvar som jag tidigare gav.

Nr 57

Tisdagen den
18 december 1979

*Om stugbyverk-
samheten i fjäll-
områdena*

Tisdagen den
18 december 1979

*Om kärnkrafts-
röstning i skolorna*

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till frågan: Vilka områden skall vi utnyttja i de primära rekreationsområdena?

I de allra bästa delarna av de områden det här är fråga om står det hus vid hus eller planeras hus vid hus – *privata* hus, märk väl. Dessa hus ser vi där. Jag tycker att vi även inom dessa områden skall bygga semesterbyar som kan användas av andra än i första hand socialgrupp 1. Men med den spekulation som nu sker har redan de bästa bitarna tagits. Och de bästa bitarna kommer att tas också under de närmaste åren, om ingenting görs. Då har man förfuskat det som vi menar skall vara så viktigt med allemansrätten – och det är det som nu händer i fjällvärlden.

Jag är litet förskräckt över att Georg Danell så klart och tydligt säger att det nu är på detta sätt och att det så skall förbli också i fortsättningen – det är alltså fritt fram. Jag vill i stället att vi i framtiden skall bygga semesterbyar i dessa områden, så att även de människor som i dag inte är penningstarka skall kunna nå dessa natursköna områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om kärnkrafts- röstning i skolorna

Statsrådet CARL AXEL PETRI erhöll ordet för att besvara *Tore Claesons* (vpk) den 4 december anmälda fråga, 1979/80:193, och anförde:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen tänker medverka till att även skolungdomen ges möjlighet att säga sin mening om kärnkraften genom att s. k. skolval anordnas i anslutning till den ordinarie folkomröstningen.

Som svar på frågan vill jag säga följande. Överenskommelsen om folkomröstningen i kärnkraftsfrågan träffades mellan företrädare för de fem riksdagspartierna den 21 maj i år. Tidpunkten för folkomröstningen har tidigare i höst bestämts till den 23 mars 1980. Överläggningarna om bl. a. utformningen av de olika alternativen i folkomröstningen har helt nyligen avslutats. Med hänsyn till den korta tid som står till förfogande för genomförandet av folkomröstningen har jag inte funnit anledning att föreslå regeringen att resurser ställs till förfogande för skolval på annat sätt än att jag kommer att medverka till att röstsedlar kostnadsfritt ställs till skolmyndigheternas förfogande. Ingenting hindrar nämligen skolmyndigheterna från att själva anordna skolval om de så önskar.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret på min fråga om skolval i anslutning till folkomröstningen om kärnkraft, och jag noterar med tillfredsställelse beskedet om att röstsedlar kostnadsfritt kommer att kunna ställas till skolmyndigheternas förfogande.

Jag utgår då ifrån att skolöverstyrelsen i enlighet med begäran från bl. a.

Folkkampanjen mot kärnkraft kommer att anordna sådana skolval.

Genom ett skolval ökas elevernas intresse och motivation för att delta i aktiviteter inom skolan inför folkomröstningen. Det finns också ett behov av ett balanserat utbud av informationsmaterial i skolorna.

Den svenska kärnkraftsindustrin och kraftföretagen – bl. a. CDL – med sina stora ekonomiska resurser har sedan länge försett skolorna med material som skall motivera en fortsatt kärnkraftsutbyggnad. Detta hade egentligen motiverat ett särskilt bidrag till nej-sidan för att i någon mån väga upp denna sneda information, men jag förutsätter att Folkkampanjen mot kärnkraft ändå skall få sådana resurser att man kan få ut sitt material till skolorna.

Folkomröstningen om kärnkraft berör bl. a. risker och problem i samband med användningen av kärnkraften och förvaringen av avfallet men också verkningarna på samhällsutvecklingen och hur framtidens samhälle skall utformas. Folkomröstningen angår därför inte bara de nu röstberättigade utan även de ungdomar som skall ta det framtida ansvaret för den energipolitik som nu utformas.

Därför är det, herr talman, väldigt angeläget att skolungdomen får en möjlighet att ge uttryck för sin mening. En omröstning om kärnkraften bör därför genomföras i anslutning till den ordinarie folkomröstningen i landets skolor i likhet med skolvalen i anslutning till de allmänna valen.

Jag skall inte nu hårdra denna fråga och försöka pressa energiministern på ytterligare besked utan än en gång notera det positiva svar jag fått om medverkan som kan underlätta skolval i samband med folkomröstningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:67 om kostnaderna för kärnkraftsproducerad elenergi

Andre vice talmannen meddelade att besvarandet av den på föredragningslistan återstående interpellationen – enligt överenskommelse mellan statsrådet och interpellanten – skulle uppskjutas till ett senare sammanträde.

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 23.18.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 57

Tisdagen den
18 december 1979

*Meddelande om
interpellationssvar*